

LOHJAN RANTARAITTI

Ideointia keskustaajaman rantojen kehittämiseksi

8.9.2008 Anna Levonmaa Kaupunkisuunnittelukeskus Lohjan kaupunki

Sisällys

1. Johdanto
    1.1. Tarkastelualueen sijainti ja rajaus

2. Lähtötietoja
    2.1 Kaavoitus- ja maankäytön historiaa
    2.2 Kaavoitus- ja maanomistustilanne
    2.3 Olemassa olevat selvitykset ja suunnitelmat alueesta

4. Maiseman ominaispiirteet
    4.1 Vesisuhteet
    4.2 Kasvillisuus
    4.3 Arvokkaat luontokohteet ja historialliset arvot
    4.4 Miljöötyypitys ja kevyenliikenteen väylät

5. Lohjan rantaraitti
    5.1 Osa-alueiden kehittämisssuunnitelma
        5.1.1 Suunnitelman pääperiaatteet

6. Vihreä rantapuisto
    6.1 Liessaari

7. Sininen keskustapuisto
    7.1 Porlan vesipuisto
    7.2 Aurlahden virkistys- ja matkailualue

8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti
    8.1 Puistokatu välillä Karstuntie - Immonkatu
    8.2 Kiviniemenrannan ja Hiidensalmen asukaspuisto
    8.3 Tytyrin avolouhospuisto
    8.4 Moisionrannan kosteikkopuisto

9. Lähteet

1. Johdanto

Rannat ovat Lohjan tärkeä voimavara. Järvialueelle ja rannoille suuntautuu asumista, vapaa-ajan viettoa ja elinkeinotoimintaa.

Tämä työ on laadittu Lohjan keskustan osayleiskaavan perusselvitykseksi. Työ antaa ideoita rantojen käytön mahdollisuuksista kaavoitukseen ja siten myös yksityiskohtaisempaan suunnitteluun jatkossa. Ideoinnin avulla pyritään sovittamaan eri toimintoja yhteen sekä ennakoimaan kehityssuuntia ja -tarpeita. Kaavoituksella Lohjan kaupunki turvaa rantojen käytön mahdollisuudet myös pidemmällä aikavälillä.

Rantojen maisemallinen perusinventointi on tehty olemassa olevan kartta- ja ilmakuva-aineiston sekä inventoinnin avulla.

Rantojen käytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon monia haasteita ja erityishuomioita. Lohjan kasvavassa ja tiivistyvässä kaupunkirakenteessa on rantaa jätettävä taajamaväestön käyttötarpeisiin myös matkailupalveluiden lisääntyessä. Toisaalta rantamaisemat, historialliset arvot ja luonnonarvot ovat merkittäviä ranta-alueilla. Ne on pyritty ottamaan huomioon inventoinneissa ja ideoinnissa. Rajoituksia rantojen kehitykselle asettavat ympäristön herkkyys sekä pysyvän ja loma-asutuksen määrä ja sijainti. Toisaalta ympäristön arvot luovat paljon monipuolisia mahdollisuuksia rantojen elämykselliseen kokemiseen ja Lohjan historian oppimiseen.

Työtä on tehnyt pääasiallisesti maisema-arkkitehti yo Anna Levonmaa kesän 2008 aikana. Työryhmään kuuluvat myös kaupunginarkkitehti vs. Miia Ajo ja yleiskaavoittaja Leena Iso-Markku. Lisäksi työtä ovat ohjanneet Heikki Rouvinen, Kirsti Puustinen, Sinikka Pohjala, Risto Murto ja Emma Ajo.

1.1. Tarkastelualueen sijainti ja rajaus

Rantojen tarkastelualue sijaitsee Lohjan kaupungissa Länsi-Uudellamaalla. Maisemarakenteellisesti rannat sijoittuvat Salpausselän reunavyöhykkeen, Lohjanharjun, sekä Länsi-Uudenmaan suurimman järven, Lohjanjärven, väliselle rantavyöhykkeelle. Kaupungin keskusta ja keskustaa ympäröivät asuinalueet ovat rakentuneet pääasiassa järven puoleisiin Lohjanharjun rinteisiin. Liikenteellisesti suurin osa tarkastelluista rannoista on hyvin saavutettavissa pääteiltä. Taajamarakenne ja liikenneväylät ovat pääasiassa Lohjanharjun suuntaisia ja rannat rajautuvat pääasiassa asuinalueisiin. Poikkeuksena alueella on Hiidensalmi, jossa rannat rajautuvat myös teollisuusalueisiin ja Moisionpeltoon.

Työssä on tutkittu rantoja keskustaajaman alueella, Vappulasta Moisionlahdelle. Keskustan tärkeä virkistysalue, Liessaari, on myös otettu mukaan tarkastelualueeseen. Rantavyöhykkeen leveys vaihtelee paikasta riippuen ja on leveydeltään 20-200 m.

Tarkastelualue ulottuu leveyssuunnassa Lohjanharjulle asti, sillä työssä on tutkittu kevyenliikenteen yhteyksiä myös asuinalueiden sisällä rannoilta keskustaan ja Lohjanharjulle. Lisäksi työssä on tutkittu keskustan kautta kulkevaa oikoreittiä Aurlahdelta Moisionlahdelle. Maisemallisia ominaispiirteitä on tutkittu koko tarkastelualueella.

2. Lähtötietoja

2.1 Kaavoitus- ja maankäytön historiaa rannoilla

Historiallisissa kartoissa ennen 1900- lukua rannoille sijoittuvat Ojamon kartano ja sinne vienyt tie. Mm. Kuninkaankartaston otteesta (1783) voidaan erottaa maiseman muotojen ja kartanon lisäksi maatilojen entisiä rantaniittyjä ja peltoja. Vivamon ja Moision pellot ovat edelleen avoimina säilyneitä alueita tarkastelualueella. Aurlahden rantapuiston ja Haikarin alueilla huomattavat avoimet alueita ovat sittemmin kasvaneet umpeen.

Taloudellinen kartta vuodelta 1913 osoittaa viljelyalueiden laajentuneen erityisesti Kiviniemen, Pappilan ja Moision alueilla. Lisäksi kartassa näkyvät Tytyrin avolouhos, tie Routioon Hiidensalmen kautta sekä rautatiet Virkkalan suuntaan ja Pitkäniemen teollisuusalueelle.

Tarkastelualueen rantojen maankäyttö on kehittynyt merkittävästi 1920- luvun jälkeen. Alueella on laadittu laajempia asemakaavoja ja muita suunnitelmia on pitkään.

Helsingin kaupungin asemakaava-arkkitehti Birger Brunila laati kauppalan asemakaavan (1931) nykyisen keskustan alueelle. Kaava vaikutti erityisesti ydinkeskustan rantoihin. Lohjan asutusta aloitettiin ohjata kaupunkimaisemman rakentamisen muotoihin (Keijo Loimu 1960). Aurlahdessa Rantakantin pientaloalueella on nähtävissä paljon piirteitä vuoden 1931 asemakaavasta. Puutarhatontit ja katulinjat ovat toteutuneet pitkälti suunnitelman mukaisesti. Myös Laiturikadun jatke aina rantaviivaan asti on Brunilan kaavan mukainen. Vuonna 1948 Myllylammen ja Porlan alueet aivan kalanviljelyslaitoksen tuntumassa liitettiin Brunilan asemakaavan piiriin suosien luonnonläheistä ja väljää omakotiasumista. (Ockenström, 2008, s. 10, 42-43).

2.2 Nykyinen kaava- ja maanomistustilanne

Uudenmaan maakuntakaava on vahvistettu Ympäristöministeriössä 8.11.2006. Lohjan keskustan ja lähiympäristöjen rantojen kannalta tärkeintä on huomioida kaavan viheryhteydet Liessaaren ja Lohjanharjun välillä sekä Moisionlahdelta Routionpuolelle.

Liessaaressa on voimassa ranta-asemakaava. Asemakaava on voimassa suuressa osassa keskustan rantoja. Voimassa olevat asemakaavat puuttuvat Moisionlahdelta ja Lahokallion ja Haikarin väliseltä alueelta.

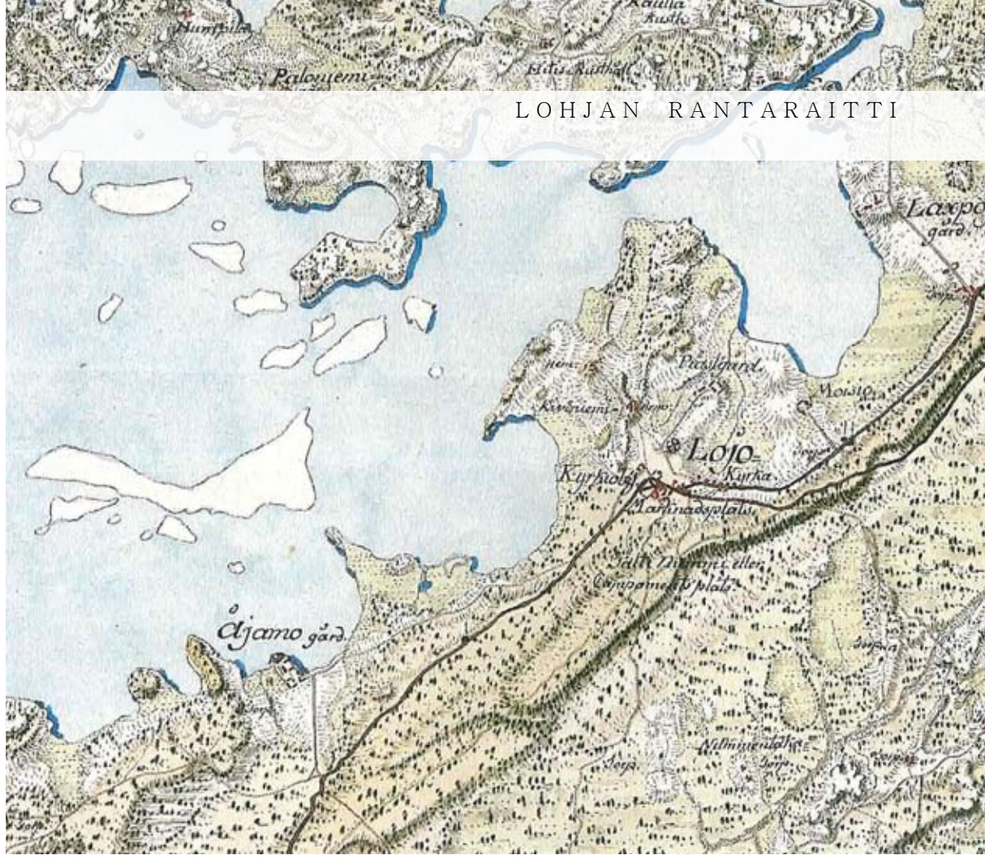
Pääosa ranta-alueista on Lohjan kaupungin omistuksessa. Ojamon kartanon alueen omistaa Vanha Lohja-säätiö. Liessaaressa on kaupungin vuokraamia loma-asuntojen tontteja, mutta ei ympärivuotista asutusta. Villa Haikari on vuokrattu ravintolayrittäjälle ja ympäröivä alue leirintäalueen yrittäjälle. Yksityisiä rantoja sijaitsee Vappulassa, Vivamossa, Pitkäniemen ja Tytyrin teollisuusalueella sekä Moisionlahdella.

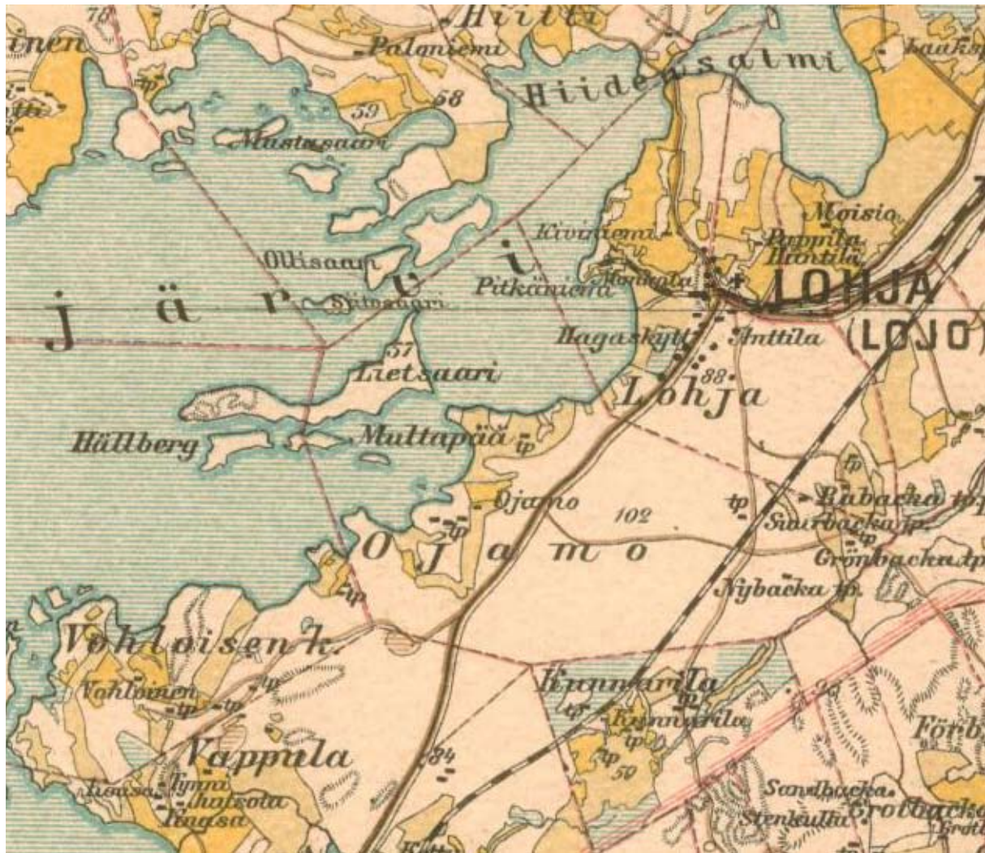
Viistokuva Aurlahdesta 70-luvulla. Kuva: Lohjan Museo

Ote Birger Brunilan kauppalan asemakaavasta (1913)
Kartta: Lohjan museo

Ote Kuninkaankartastosta (1783)
1: 50 000

Ote taloudellisesta kartasta (1913)
1: 50 000
Kartta: Lohjan museo

2.3 Olemassa olevat selvitykset ja suunnitelmat alueesta

Tämän työn tausta-aineistona on käytetty useita jo olemassa olevia selvityksiä ja suunnitelmia ranta-alueista, niiden ympäristöstä ja kehittämisen osa-alueista.

Lohjan kaupungin keskustanvisio 2010 jakaa raportissaan keskustan neljään osa-alueeseen. Jako on antanut suuntaa myös tämän työn osa-aluejaolle. Kapungin kehittämisvision 2010 päätavoitteet -rannan läheisyyden korostaminen, rantojen palveluiden lisääminen, järven käyttöarvon lisääminen sekä luonnon ja kulttuuriarvojen esiin nostaminen ja säilyttäminen- on otettu huomioon tässä työssä. Lisäksi vision strategisena ajatuksena on ollut muodostaa kaupunkikuvalliset näkymäakselit keskustasta Rantapuistoon. (Lohjan keskustan kehittämisen visio 2010, 2003. s.14).

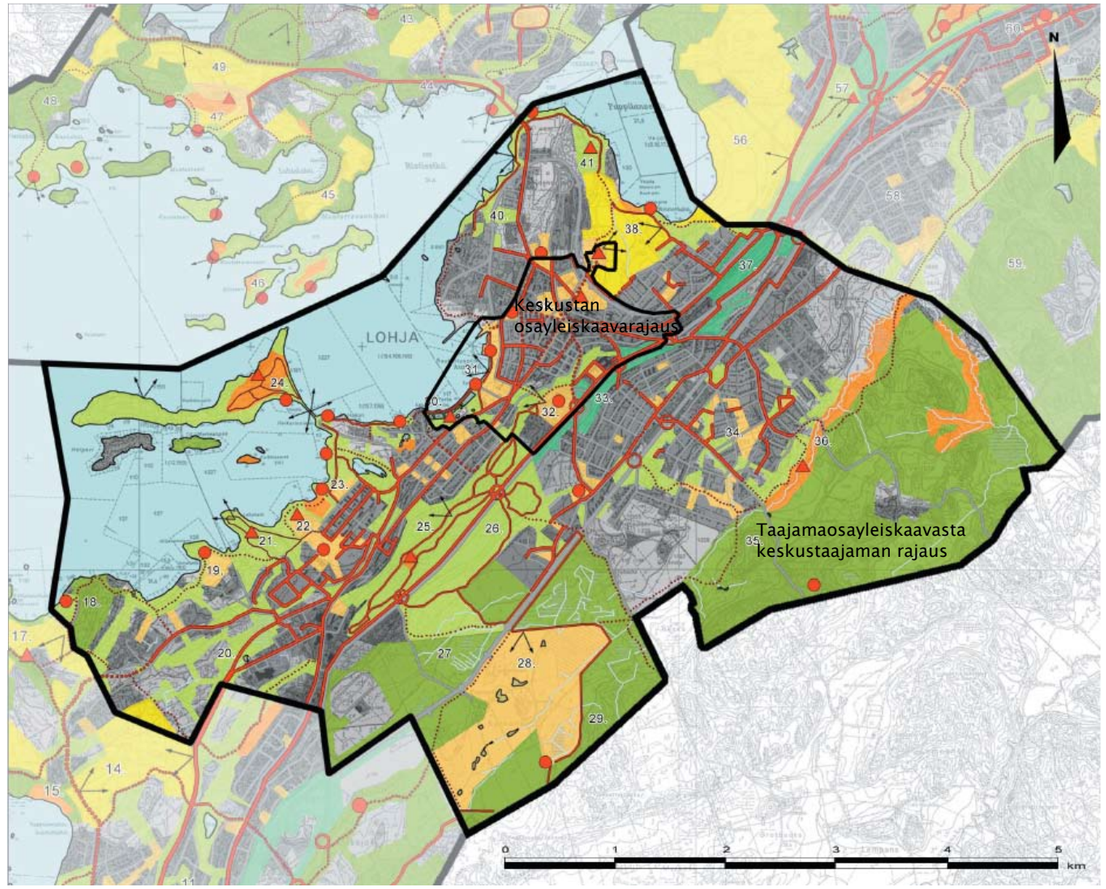
Lohjan taajamaosayleiskaavaa varten tehty 'Lohjan vihreä selkäranka- viher- ja virkistysjärjestelmä' -raportin analyysit maiseman eri osatekijöistä ovat toimineet lähtötietoina rantojen lähemmälle tarkastelulle. Viher- ja virkistysaluejärjestelmän kartta keskustaajaman alueelle on toiminut toiminnallisena lähtökohtana suunnitelmalle (kt. viereinen kartta). Kyseinen raportti jaottelee Lohjan taajamayleiskaavoituksessa käytettävät viheraluetyypit ja reittityypit, jotka antavat suuntaa myös tälle työlle.

Keskustan taajamaosayleiskaavan selvitykset ovat olleet apuna keskustan tarkastelun osalta.

Arkkitehtitoimisto Jalo Läspän tekemä 'Lohjan keskustan rannat'- perusselvitys on helpottanut työn tekijää pääsemään kiinni suunnittelualueeseen ja sen ongelmakohtiin. Se on toiminut myös vertailukohteena näkemyksineen kehitettävistä alueista ja reiteistä.

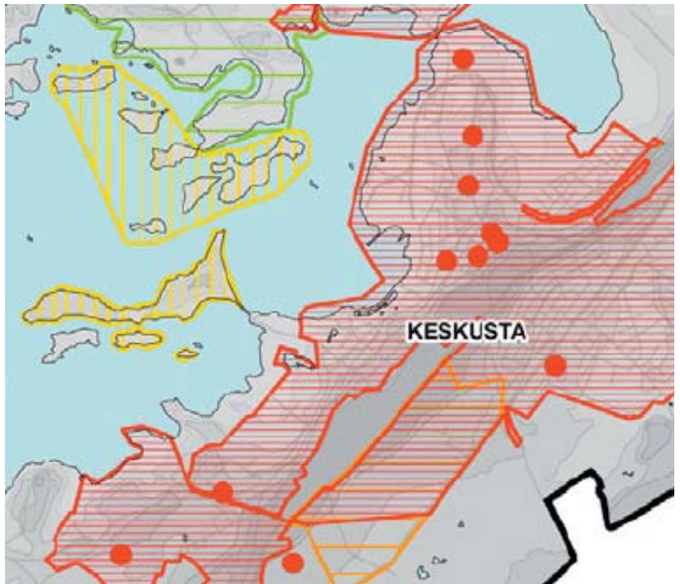
Lisäksi useat puistosuunnitelmat ja luontoinventoinnit ovat olleet apuna tämän työn tekemisessä.

Ote viher- ja virkistysaluejärjestelmän keskustaajamakartasta
(Lähde: Tirkkonen 2007, s. 46)

Rantojen kaavoitustilanne.
(Lähde: Tirkkonen 2007, s. 20)

Ote Uudenmaan maakuntakaavasta
1: 100 000

4. Maiseman ominaispiirteet

Rantavyöhyke Moisionlahdelta Vappulaan vaihtelee alavista pehmeikkörannoista järvestä voimakkaasti nouseviin kalliosaarekkeisiin. Vaihteleva ja eläväinen rantaviiva muodostuu muutamasta isosta ja lisäksi useista pienemmistä lahden poukamista. Niiden välistä nousee kallioisia niemiä. Lyhimmät yhteydet harjulta järvelle on keskustan ja Moision kohdilla, joiden väliin jää keskusta. Maasto nousee jyrkimmin Lohjanharjulle keskustan kohdalla. Laajin rantatasanne sijoittuu Moisionlahdelle.

Rannat lähisaarineen ovat peitteisiä lukuun ottamatta paikoin voimakasta asuinrakentamista, Aurlahden puistoa, Haikarin leirintäaluetta ja Tytyrin avolouhosaluetta.

Vastarannan rikkonaisuuden ja pienten saarien vuoksi Lohjanjärven avoselälle avautuu pitkiä näkymiä rannoilta vain muutama. Tarkastelualueen eteläosasta ja Liessaaren länsiosasta on parhaimmat näkymät järvelle.

Lohjan tärkeä virkistys- ja loma-asutusalue, Liessaari, on lähes mantereessa kiinni oleva 50 ha kokoinen saari kolmen kilometrin etäisyydellä keskustasta. Se nousee korkeimmalta kohdaltaan lähes 30 metriä Lohjanjärven pinnan yläpuolelle.

Suurmaisemassa Liessaari rajaa näkymää keskustasta Lohjanjärven selälle ja suojaa Aurlahden poukamaa. Aurlahti hahmottuu selkeänä ja yhtenäisenä maisematilana. Toinen selkeästi rajautunut maisematila muodostuu Moisionlahdelle.

Rantojen kannalta tärkeimmät maisemaa rajaavat reunat ovat saarten rannat ja koko Liessaaren siluetti voimakkaiden maastonmuotojensa vuoksi. Tarkastelualueen eteläosan rannat ja Lohjanharjun muodostama voimakas vihreä tausta ovat tärkeitä maiseman reunoja järveltä, saarista ja niemen kärjistä tarkasteltuina.

Koko Lohjanharjun hahmo, Siitosaari ja Liessaari ovat selvästi ympäristöstään erottuvia luonnon maamerkkejä. Rakennettuja kiinnekohtia alueen maisemassa ovat mm. sekä Pitkäniemen että Hiidensalmen tehtaan piiput ja tornit, Pyhän Laurin kirkko sekä Liessaaren ja Hiidensalmen sillat.

Alueen maaperä muodostuu yleispiirteisesti hienorakeisista maalajeista, savesta ja hiesusta. Liessaari on pääasiassa kalliota ja moreenia. Pitkin rantaviivaa esiintyy pienempiä moreeni- ja kalliokohtia.

Liessaaren itäpää muodostuu kalliorannoista, joita on lisäksi Vivamossa sekä Lahokallion ja Haikarin ympäristössä. Moreenirantoja sijaitsee Liessaaren koilisosassa sekä osin Vappulassa ja Pitkäniemessä. Eniten alueella on savi, siltti- ja pehmeikkörantoja. Ihmisen muokkaamia rantoja täyttöineen, pengerryksineen, satamineen ja muine rakenteineen löytyy Hiidensalmen pohjoisosasta, Aurlahdesta, Porlasta sekä yksittäisistä pistemäisistä venevalkamista ja uimarannoilta.

Erityispiirteenä alueen kallioperässä ovat kalkkikiviesiintymät pitkin rantaa. Suurimmat esiintymät ovat Hiidensalmen rannoilla. Ne vaikuttavat erityisesti paikalliseen kasvilajistoon ja ovat mahdollistaneet Lohjan mittavan kalkkikiviteollisuuden kasvun.

4.1 Vesisuhteet

Karjaanjoen vesistöön kuuluva Lohjanjärvi on syntynyt maankohoamisen seurauksen n. 5000 vuotta sitten. Uudenmaan suurimman järven pinta sijaitsee suhteellisen matalalla (31.6 mpy) . Se on myös suhteellisen syvä järvi, jonka syvin kohta on noin 54 mpa. Lohjanjärvi laskee etelään Mustionjoen kautta Suomenlahteen.

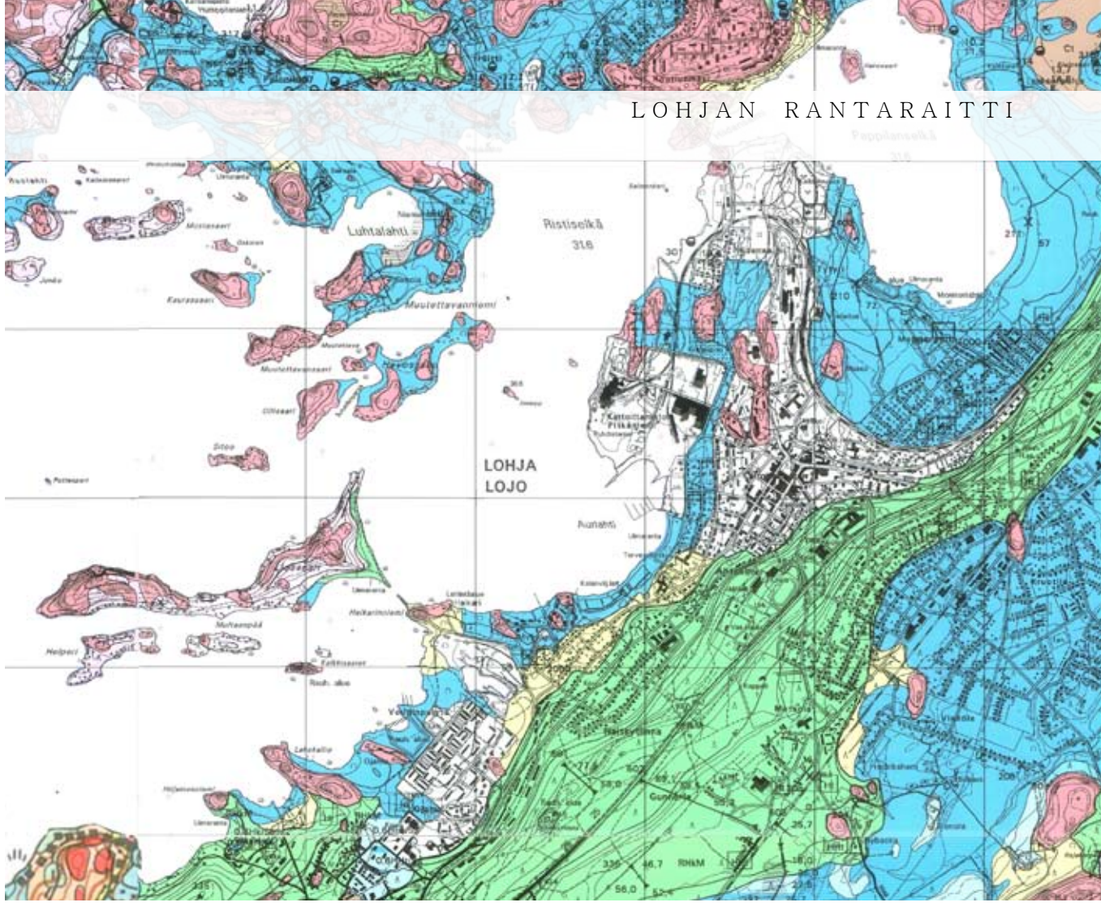
Mustionkosken voimalaitoksen säännöstelytoimenpiteillä Lohjanjärven pintaa laskettiin n. 1,5 m 1800-luvun puolivälin paikkeilla. Alkuperäinen rantaterassi on edelleen nähtävissä mm. Porlassa ja Liessaaren itärannalla.

Tulvaraja on Lohjanjärvellä +33 mpy ja kaikki sitä alempi ranta-alue on nykyisin vesijättömaata veden pinnan laskun vuoksi (Haapala E. ja Rantakokko K. 2008). Laajimmat tulva-alueet sijaitsevat Ojamolla ja Moisionlahdella.

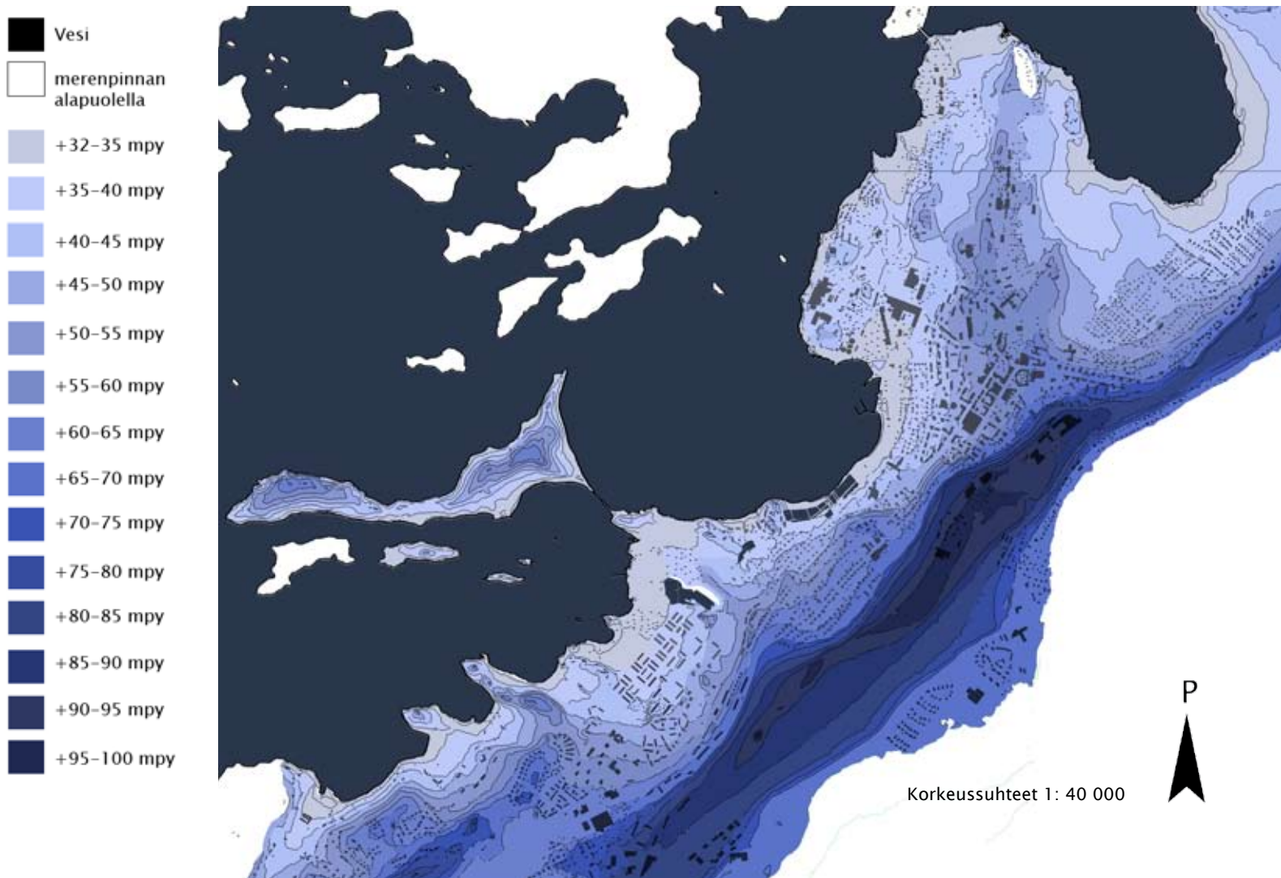
Lohjanjärven vedenlaatu on pysynyt hyvänä, joskin matalat lahtialueet rehevöityvät hitaasti (Lohjan kaupunki, http://www.lohja.fi...2008).

Lohjanharjulla kulkeva päävedenjakaja jakaa kaikki sen länsipuolelle satavat vedet valuvaksi Lohjanjärveen. Voimakkaiden maastonmuotojen vuoksi valunta on melko suoraviivaista. Osa sadevedestä imeytyy pohjavedeksi maaperään. Hiidensalmessa ja keskustassa sivuvedenjakajat muodostavat hieman monimutkaisemman vyyhdin. Voimakkaat pengerrykset, kaivuut, täyttöalueet sekä rakentaminen muuttavat jatkuvasti veden kulkua.

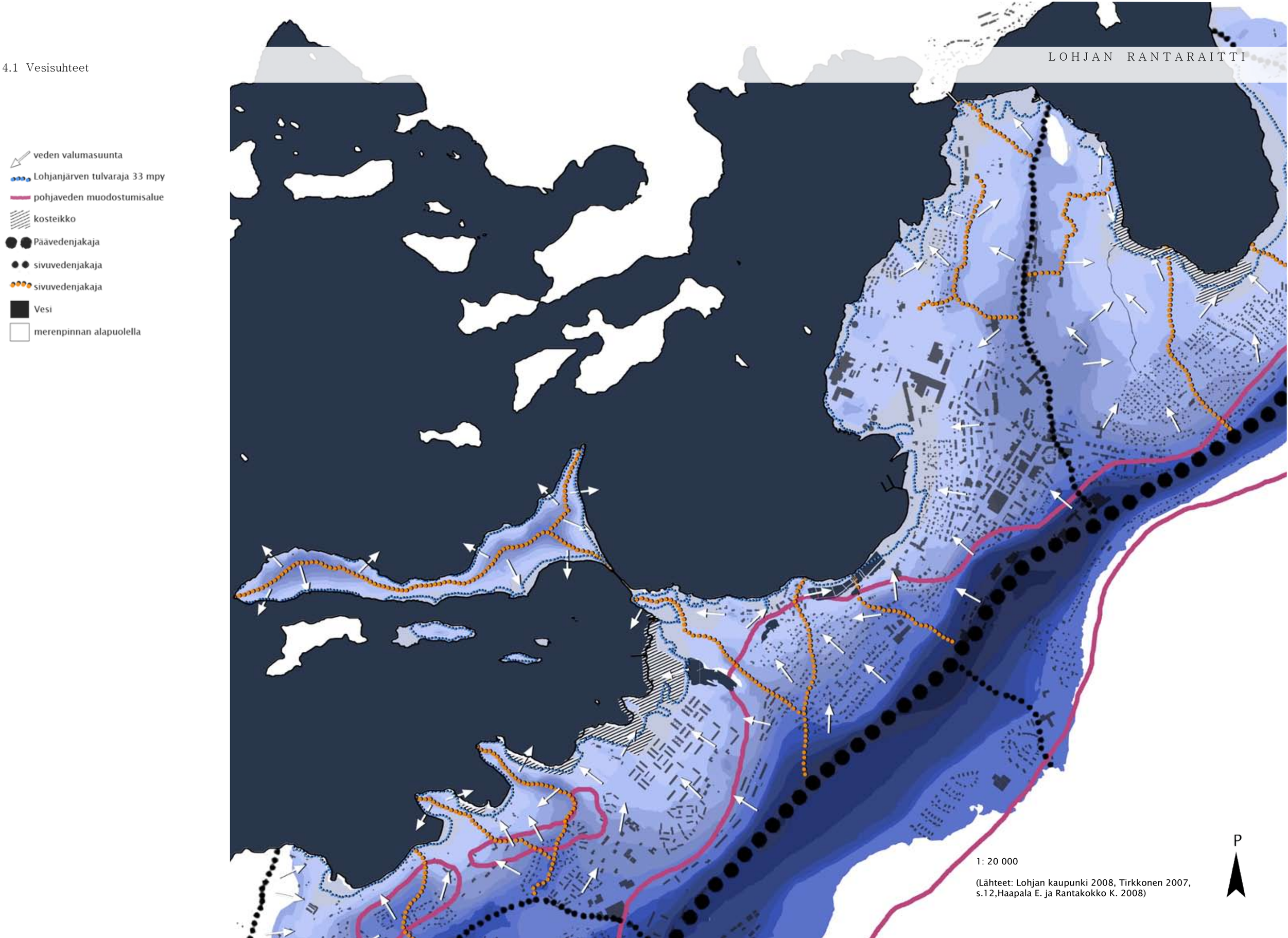
Lohjanharjun pohjaveden muodostumisalue ulottuu rannan tuntumaan asti Vappulassa, Lahokallion ja Vivamon sekä Haikarin ja Porlan alueilla.

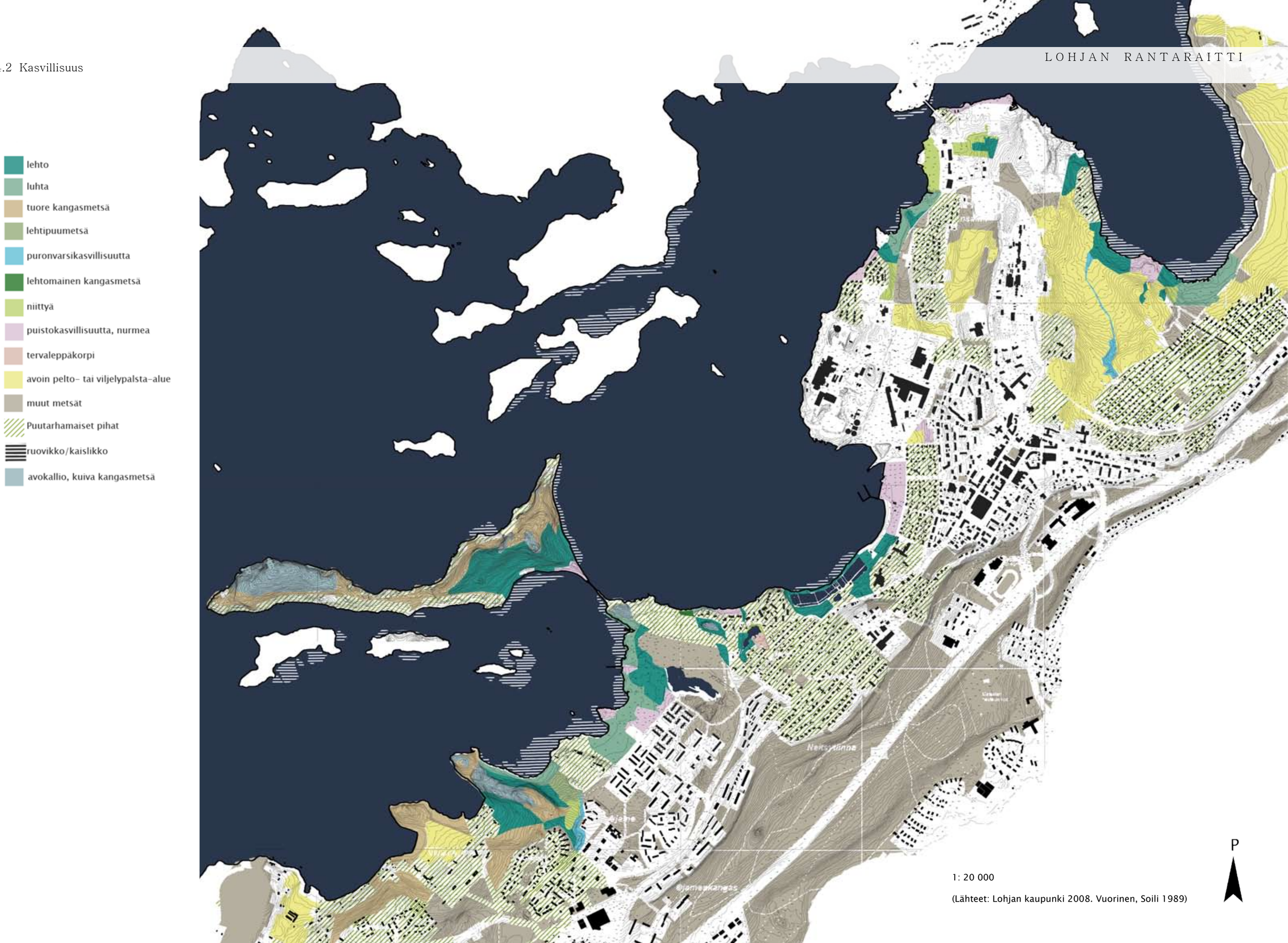
Maaperäkartta
1: 40 000
(Lähde: GTK)

4.1 Vesisuhteet

4.2 Kasvillisuus

1: 20 000

(Lähteet: Lohjan kaupunki 2008. Vuorinen, Soili 1989)

4.2 Kasvillisuus

Tarkastelualueen rannat ovat Lohjalle tyypillisen monipuolisia kasvillisuudeltaan. Alueelle sijoittuu paljon lehtoja, luhtia ja lehtomaista kangasmetsää. Korkeimmilla korkeustasoilla on kuivia kankaita ja avokallioita.

Lahokalliosta etelään päin ja Liessaaressa korkeimmilla alueilla on kangasmetsiä. Alavimmilla rannoilla kasvaa pääasiassa lehtomaista kangasta ja lehtoja. Vesijättöalueille on muodostunut sekä puustoisia, pensasmaisia että täysin avoimia luhtia. Tarkastelualueen pohjoisosassa, Moisiossa, on viljeltyjä peltoja.

Rantoihin rajautuu paljon Lohjalle tyypillisiä puutarhamaisia pientaloasuinalueita. Lisäksi tarkastelualueelta löytyy useita vanhoja puistomaisia pihapiirejä, kuten Pappila ja Ojamon kartano, joista löytyy runsaasti vanhaa kulttuurikasvillisuutta. Myös Aurlahden rantapuistosta löytyy istutettua kulttuurikasvillisuutta.

Rajatut valkoiset alueet kasvillisuuskartalla on lähinnä teollisuuden nykyisiä tai entisiä alueita, joilla alkuperäinen kasvupaikkatyyppi ja kasvillisuus ovat häiriintyneet. Alueet ovat suurimmalta osaltaan peitteisiä, usein sekametsää kasvavia alueita.

Muut peitteiset alueet kartalla ovat suojaviheralueita, tieympäristöä ja kaupungin puistoja. Suurimpana yhtenäisenä metsäalueena erottuu Lohjanharju virkistysmetsineen.

Kasvillisuuskartta on tämän työn käyttöön tarkoitettu suuntaa antava kartta. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee tehdä tarkemmat kasvillisuusinventoinnit. Kartassa on käytetty lähteinä osittain Soili Vuorisen tekemää inventointityötä ja tekijän maastoinventointeja.

Luhtaista kasvillisuutta löytyy Moisionrannasta, Hiidensalmen länsirannalta sekä Haikarin ja Ojamon vesijättömailta.

Porlan kalanviljelyslaitoksen altaat ovat rehevöityneet ja osittain kasvaneet umpeen. Alueelta löytyy runsaasti erilaista vesikasvillisuutta. Porlan kupeessa on myös lehtojensuojeluohjelmaan kuuluva lehto.

Lahokallion alue on Ojamon asuinalueeseen, Lohjanjärveen ja Vivamon alueeseen rajautuva niemi. Alue on suosittu virkistys- ja ulkoilualue, jota kierretään n. 1,5 km pituisella luontopolulla. Alueella kasvupaikkatyypit vaihtelevat avokallioisista karuista kankaista lehtoihin.

4.3 Arvokkaat luontokohteet ja historialliset arvot

Tarkastelualueen löytyy useita luonnonsuojelukohteita Lohjan kaupungin omistamilta mailta:

A) Moisionrannassa aivan uimarannan ja venevalkaman kupeessa sijaitsee 1.8 ha kokoinen rantalehto. Alueella ei ole läpikulkua.

B) Ojamonrannassa Ojamolla kartanon pihapiirin ja venevalkaman väliin jää 3,2 ha kokoinen suojeltu rantalehto, josta 0,6 ha on vesialuetta. Sen kasvillisuus on rehevää ja vetistä tervaleppäluhtaa. Lisäksi alueella kasvaa pieniä saarnia. Alueella ei ole läpikulkua.

C) Myllylammen eteläpuolinen rantalehto sekä itse lampi on suojeltu 1,7 ha alueelta. Alueelle on suunniteltu pitkospuureitti.
(Lohjan kaupunki: http://www.lohja.fi...2008)

Lehtojensuojeluohjelmalla suojeltu Porlan lehto ja harjujensuojeluohjelmalla suojeltu Lohjanharjun osa ovat eliöstöltään monimuotoisia ja kulutukselle herkkiä suojelualueita.

Rannoilta löytyy lisäksi kaksi rauhoitettua luonnonmuistomerkkiä.

Tarkastelualueen rannoilta löytyy suhteellisen monia ja laajoja arvokkaita kallioalueita. Alueella on lisäksi useita pieniä kalkkikallioita ja -lohkareita, jotka on arvioitu seutukaavaliitossa kasvillisuudeltaan paikallisesti arvokkaiksi kalkkikallioiksi.

Valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä on tarkastelualueella kaksi:

1) Ojamon vanha kaivosalue, kartano ja puisto Ojamolla Lohjanjärven rannassa muodostavat hienon kokonaisuuden.

2) Lohjan keskiaikainen Pyhän Laurin kivikirkko ympäristöineen sijaitsee Lohjan keskustassa hautakappelien, Pappilan sekä Moisionpeltojen ympäröimänä. (Uudenmaanliitto: http://www.nba.fi/...2008)

Moisionrannan suojeltu rantalehto sijaitsee uimarannan viereissä ja näyttäytyy vain viereisiltä rannoilta, sillä alueella ei ole läpikulkua. Rannalta avautuu hieno näkymäakseli Tytyrin kalkkitehtaan kaivostorniin.

Myllylammen suojellun tervaleppäkorven läpi suunniteltu pitkospuupolku tulisi toteuttaa alueen keskeisen sijainnin vuoksi,

Tytyrin avolouhosalueen kalkkikallioilta, paahteisista ympäristöistä, löytyy vaateliasta lajistoa.

paikallisesti arvokas rakennus

Uudenmaanliiton merkittävä kulttuuriympäristö

kulttuurimaisema / edustava perinnemaisema

valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö (1993)

kaivoshistoriallinen kohde

geologisesti merkittävä kohde

luonnonmuistomerkki

luonnonsuojelualue

harjujensuojeluohjelma / Natura-alue

lehtojensuojeluohjelma

arvokas kallioalue

1: 20 000

(Lähteet: Lohjan kaupunki 2008. Maakuntakaava 2006.
Uudenmaaanliitto 2008. Ockenström 2008.
Lohjan kaupunkisuunnittelukeskus ja Lohjanmuseo 2007)

P

Rantojen merkittävimmät rakennukset:

3. 1900-luvun alussa rakennettu jugend-tyylinen, nykyisin ravintolakäytössä toimiva puurakenteinen Villa Haikari sijaitsee Haikarinniemellä. (Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo, s. 29).

4. Ojamon kartano sijaitsee Ojamon vanhassa kylässä. Kartanon omistajat tunnetaan 1540-luvulta lähtien. Nykyinen empiretyylinen pääraken-nus pihapiireineen ja puutarhoineen on rakennettu 1840-luvulla. (Uudenmaanliitto: http://www.nba.fi/...2008)

5. Osoitteessa Karstuntie 77, Hiidensalmen sillan kupeessa, sijaitsee nk. Sininen talo, joka rakennettiin vuonna 1928 asunnoksi ja sahan kont-toriksi. Se edustaa 1920-luvun klassismia jugend-vaikutteineen. (Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo, s. 32)

Kaivoshistorialliset kohteet:

6. Liessaaressa on toiminut graniittilouhos vuosina 1850-1940. Tästä on säilynyt muistona kaksi suurehkoa, nykyisin hieman metsittynyttä louhosta. Rakenteita tai rakennuksia ei ole alueella säilynyt. (Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo, s. 36).

7. Tytyrin alueelta on louhittu kalkkikiveä jo vuo-sisatoja, mutta teollinen louhinta avolouhoksesta alkoi vuonna 1897. Laaja ja paikoin montakym-mentä metriä syvä, aidattu kaivos on laajentanut toimintaansa vuosien varrella kunnes 50-luvulla siirryttiin maanalaiseen louhintaan. (Lohjan rak-ennetun ympäristön inventointiluettelo, s. 65). Louhoksen ympäristössä on mm. louhosjätekent-tien, hissirakenteiden ja lastauslaitureiden jäänteitä sekä monimuotoinen kasvilajisto. (Soikkeli, s. 48). Lohjan kalkkitehdas kuuluu kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin teolli-suusympäristöihin (Putkonen, s.85).

8. Ojamon muinaismuistolailla rauhoitettu rau-takaivos on Suomen vanhin tunnettu vuorilouhimo, josta on viety malmia 1540-luvulta lähtien Siuntioon ja Mustiolle. Louhinta keskeytyi useasti omistajien vaihtuessa ja kaivoksen täyt-tyessä ajoittain vedellä. Kolme kaivosaukkoa ovat nykyään kokonaan veden täyttämiä ja rehevän kas-villisuuden ympäröimiä. Niiden ympäristöstä löy-tyy jätekiveä ja kaivosmiesten vanha tupa. (Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo, s. 46). Kaivosalue on kulttuurihistoriallisesti arvokas teol-lisuusympäristö (Putkonen, s.85).

Ojamon vanha rautakaivos tulisi raivata liiasta kasvillisuudestaan ja avata nähtäväksi yleisölle. Kuva: Lohjan museo.

Tytyrin avolouhos ja sieltä avautuvat näkymät ovat toimineet ihailun ja ihmetyksen kohteena jo sata vuotta. Kuva: Lohjan museo.

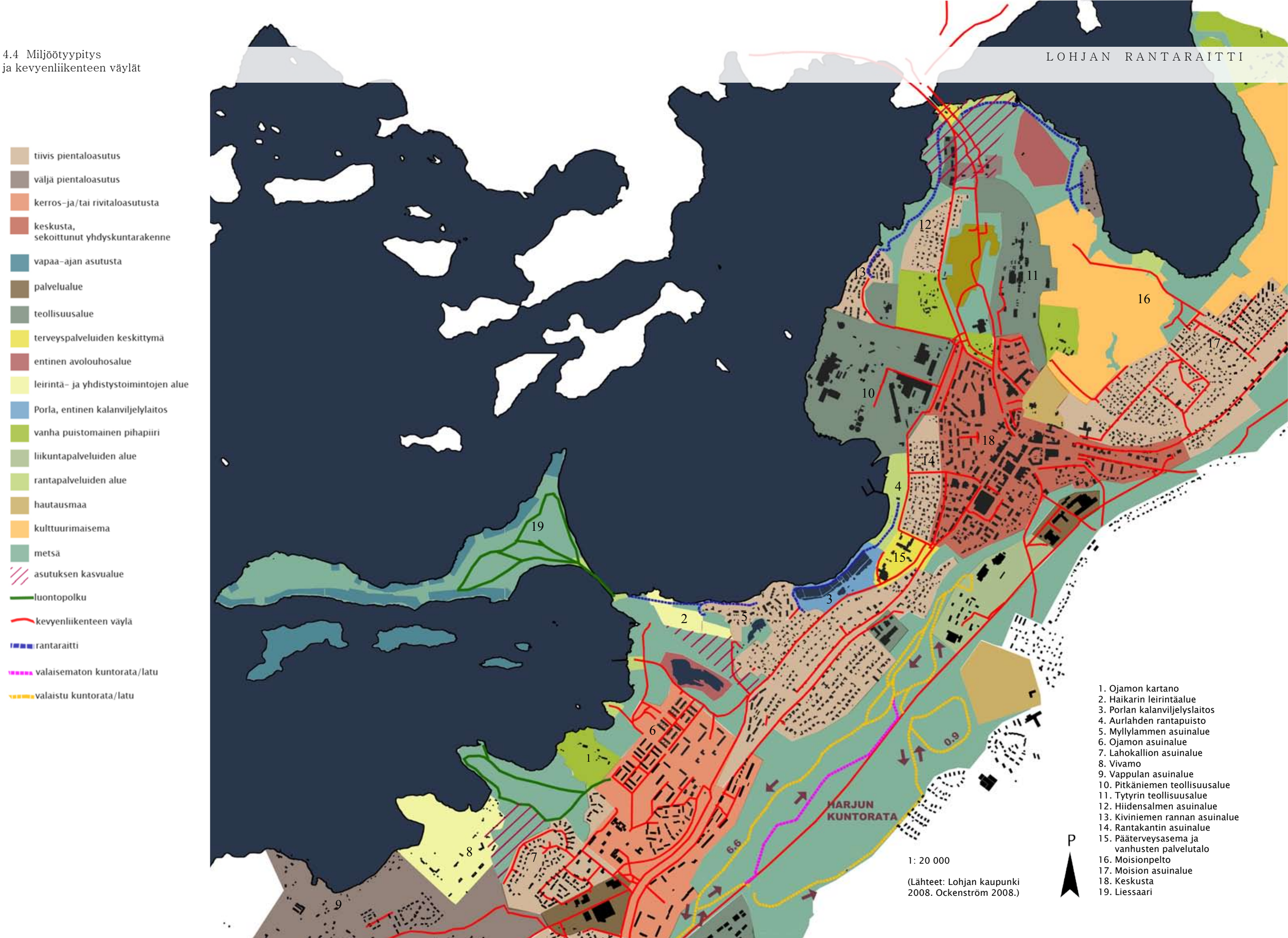
Jugendtyylinen Villa Haikari terasseineen jää mäntyjen varjoon. Rantareitiltä se avautuu ulkoili-joille ihailtavaksi.

Ojamon kartano nykyisessä empiretyylisessä asussaan. Koko kartanon alue voisi olla avoimem-pi yleisölle. Kuva: Lohjan museo.

Tytyrin avolouhosalue avautuu verkkoaidan takaa huikeana maisemana.

1. Ojamon kartano
2. Haikarin leirintäalue
3. Porlan kalanviljelyslaitos
4. Aurlahden rantapuisto
5. Myllylammen asuinalue
6. Ojamon asuinalue
7. Lahokallion asuinalue
8. Vivamo
9. Vappulan asuinalue
10. Pitkäniemen teollisuusalue
11. Tytyrin teollisuusalue
12. Hiidensalmen asuinalue
13. Kiviniemen rannan asuinalue
14. Rantakantin asuinalue
15. Pääterveysasema ja vanhusten palvelutalo
16. Moisionpelto
17. Moision asuinalue
18. Keskusta
19. Liessaari

1: 20 000

(Lähteet: Lohjan kaupunki 2008. Ockenström 2008.)

P

4.4 Miljöötyypitys ja kevyenliikenteen väylät

Liikenneyhteydet rannoille ovat hyvät lukuun ottamatta katkeilevia ja epäselviä kevyenliikenteenreittejä ja heikkoa opastusta. Keskustaajaman yhdyskuntarakenne luo pääasiassa hyvät puitteet rantojen pohjoisosan käytölle. Tosin teollisuusalueet ja muutamat muut yksityiset rantaalueet vaikeuttavat yhtenäistä katkeamatonta rantareitistöä toteutumasta. Yhtenä ongelmana rannoilla on myös paikoin kaupungin omistaman kapean rantavyöhykkeen omavaltainen yksityinen käyttöönotto rannan läheisyydessä asuvien taholta. Nykyistä tilannetta on kuitenkin mahdollista parantaa uusilla kevyenliikenteenyhteyksillä.

Rantojen ulkopuolella suurimpia ongelmia kevyenliikenteen yhteyksien kannalta on harjun ulkoilualueen ja keskustan saavutettavuus rannoilta käsin. Lisäksi ympäristön yleinen orientoitavuus on heikohko.

Kosteimmat ja alavimmat ja toisaalta jyrkimmät kalliot on jätetty rakentamatta ja paikoin suojeltu. Tarkastelualueen pohjoisosassa on jäljellä vielä yllättävän paljon avointa kulttuurimaisemaa ottaen huomioon sen sijainnin rannan ja keskustan puristuksessa. Maisemaa rajaa hienosti keskiaikainen kivikirkko ympäristöineen.

Rantojen suunnittelun kannalta muita merkittäviä miljöitä:

Aurlahden rantapuisto on syntynyt vesijättömaalle samoin kuin siihen keskustan puolella rajautuva 1910-luvulta alkaen rakentunut Rantakantin puutarhamainen pientaloalue. (Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo, s. 12). Nykyisin Aurlahden rantapuisto on virkistyskäytössä.

50-luvun lopulla suunniteltu Pääterveysaseman alue ja rakennukset uusine laajennuksineen sijaitsevat Ojamonkadulla rajautuen Aurlahden uimarantaan. Alueella on kulttuurihistoriallisia ja rakennushistoriallisia arvoja. (Ockenström, s. 44-45).

1910-luvulla biologi Hugo Laguksen perustama Porlan kalanviljelylaitos sijaitsee Aurlahden uimarannan eteläpuolella. Alueella on maisemallisia, kulttuurihistoriallisia, rakennushistoriallisia sekä luonnontieteellisiä arvoja. Laitoksen kalankasvatuslammikot on kaivettu ja pengerretty entiselle vesijättömaalle. Laitos toimi kokonaan lähdevedellä. (Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo, s. 51). Enimmillään varsin suuria luonnonravintoon perustuneita ja maastoon sovitettuja altaita on ollut 19 (nyk. 16), joista suurimmat olivat jopa hehtaarin kokoisia (Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo, s. 51). Alueelle rakennettiin Kalastusmestarin asunto v.1916 ja lisää altaita ja betonirakenteinen hautomorakennus 1920- luvulla. (Ockenström, s. 48-49).

1930-luvulla Myllylammen mylly ja lampi liitettiin Porlaan. Isosta lammesta johdettiin vettä myös muihin altaisiin (Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo, s. 51). Porla oli Kalataloussäätiön tutkimuslaitoksena vuosina 1949-1978 ja Lohjan kaupungin omistuksessa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksena (RKTL) vuosina 1978-1995. 1990-luvulla Porlan kalanviljelylaitos lopetti toimintansa. (Ockenström, s. 48-49).

Oik. Moisionpellolta avautuu upea kulttuurimaisema, jossa viljeltyjen peltojen lisäksi näyttäytyvät Tytyrin kalkkitehtaan teollisuusrakennukset.

Yllä 2 kuvaa: Aurlahden rantapuiston keskeinen sijainti luo mahdollisuuksia. Tällä hetkellä puisto on tilallisesti epämääräinen ja puisto-teemoiltaan turhan hajanainen. Alueella on potentiaalia julkisempaan matkailu- ja virkistyskäyttöön.

Yllä 2 kuvaa: Porlan kalanviljelyslaitos on vehreä ja tunnelmallinen ympäristö, jossa on potentiaalia laajempaan julkisempaan käyttöön. Vanhoja, osittain huonokuntoisia laitosrakennuksia ja pihapiiriä varjostaa runsas kasvillisuus.

5. Lohjan rantaraitti

Lohjan rantaraitti muodostuu karkeasti kolmesta osa-alueesta, jotka voidaan jakaa maiseman ominaispiirteiden ja yhdyskuntarakenteen perusteella. Alueiden solmukohdissa raitin luonne muuttuu selvästi.

1. Vihreä rantapuisto

Osa-alue toimii vaihettumisvyöhykkeenä keskustan ja pientalovaltaisten taajamien välillä. Omien pihojen vastapainoksi alueelta löytyy ulkoilu- ja lenkkeilymaastoja, yhteisuimarantoja ja venevalkamia sekä luonnon monimuotoisuutta ja luontoelämyksiä. Sen sijaan erityisille ulko-oleskelualueille ja rakennetuille puistoille ei ole tarvetta.

Alueella on runsaasti luontoarvoja, erityisesti kosteilla alueilla, jotka on syytä jättää rakentamatta. Monimuotoisuutta tulee vaalia. Alueella tulee korostaa sille ominaisia pitkiä näkymiä Lohjanjärvelle.

Rantapuisto on yleistilallisuudeltaan sulkeutunut ja metsäinen. Ongelmana alueella on paikoin rannan heikko saavutettavuus. Ongelmaan tulee löytää alueen ominaispiirteitä arvostavia ratkaisuja.

2. Sininen keskustapuisto

Osa-alue on yksi keskustan puistoista ja toimii vastapainona kaupungin keskustan kiireelle. Se eroaa muista osa-alueista toiminta- ja palvelutarjonnallan sekä rakennetummalla ilmeellään. Alue rajautuu hienoihin miljöihin, jotka tulee ottaa paremmin huomioon myös rannan suunnittelussa.

Sinisessä keskustapuistossa tulee vaalia julkista ulkotilaa, avoimuutta, näkymiä Aurlahdelle sekä korostaa sen rakennetun ympäristön elämyksellisyyttä ja historiaa. Alue on kaupunkilaisten elämyskeidas kivenheiton päässä keskustasta.

3. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

Osa-alue sijoittuu keskustaajaman ja laajan kult-tuurimaiseman vaihettumisvyöhykkeeseen. Alue muodostaa teollisuusalueiden ja Moisionpellon kanssa kulttuurimaisemaa, johon sijoittuvat myös keskiaikainen kirkko ja Pappila ympäristöineen.

Kulttuuriraitilla on korostettu toimintoja ja näkymiä kulttuurimaisemiin sekä kiinnitetty erityistä huomiota raittia ympäröivien ja laajentuvien asuinalueiden lähiyhteyksiin, toimintoihin ja rannan saavutettavuuteen kulttuuri- ja luontoarvot ottaen huomioon.

5.1 Osa-alueiden kehittämissuunnitelma

Rantaraitin osa-alueiden kehittämissuunnitelma palvelee erityisesti keskustaajaman alueen rantoja. Lisäksi on tutkittu kevyenliikenteen yhteyksiä sekä rannan suuntaisesti että rannoilta keskustaan ja Lohjanharjulle. Yhteyksien katkeamaton jatkuvuus on ollut eräs päätavoitteista. Muita tavoitteita suunnittelussa on ollut toimintojen ja palveluiden lisääminen, niiden keskittäminen sekä nähtävyyksien korostaminen maisemasuunnittelun keinoin.

5.1.1. Suunnitelman pääperiaatteet

Reitistö, sen levähdysalueet ja näköalapaikat

Koko rantaraitin matkalla on mahdollisuuksien mukaan vähintään yksi katkeamaton nopea kevyenliikenteen väylä, jota sen rinnalla kulkeva, hitaampi kävelyreitti paikoin täydentää. Nopea kävely- ja pyöräreitti kulkee osittain myös asuinalueilla (kivituhka/asfaltti), kun taas hitaampi kävelyreitti pääsee myös vaikeampaan maastoon ja lähemmäksi rantaviivaa (kivituhka/laiturirakenne).

Useassa kohdin rantaraitin reittejä ei ole tuotu aivan rantaviivan tuntumaan vaikeakulkuisten ja luonnoltaan herkkien alueiden vuoksi.

Jatkuvuuden lisäksi reittien suunnittelussa on kiinnitetty huomiota niiden luonteeseen kullakin osalla. Vaihtelevuutta tuovat luonnonkauniit paikat, avattavat näkymät ja reittien kulkeminen eri luonteisten alueiden ja puistojen lävitse. Rannan suuntaiset reitit ohjaavat erityiskohteisiin.

Rannan suuntaisen reitistön lisäksi on kehittämissuunnitelmaan merkitty tärkeimmät puistomaisiksi kehitettävät kevyenliikenteen yhteydet keskustaan ja harjulle.

Teemapuistot

Rantapuisto koostuu reittien ohella erilaisista rantatoimintojen alueista ja teemapuistoista. Puistot ilmentävät Lohjan rantojen kulttuuri- ja luonnonhistoriaa tuoden alueet osaksi asukkaiden jokapäiväistä ulkoilua ja toisaalta matkailijoiden elämyksiksi.

(Aurlahti, Tytyrin louhospuisto, Moisionrannan kosteikkopuisto ja Porla)

Virkistys- ja matkailualueet

Lohjan matkailu tukeutuu pitkälti paikallisiin luonnon erityispiirteisiin ja vetovoimatekijöihin. Rantojen suunnittelussa on otettu huomioon vetovoimaiset kohteet ja aluekokonaisuudet.

Kehittämissuunnitelmaan on rajattu virkistys- ja matkailupainotteisia kehittämisalueita, joille erilaisia toimintoja ja palveluita voidaan sijoittaa tai joilla nykyisiä toimintoja ja palveluja voidaan ylläpitää. Tällä tavoin myös matkailuyrittämisen verkottuminen on helpompaa. Lohjanjärven rannalla on tärkeää turvata saavutettavuus myös järveltä. Virkistysalueilla ulkotilaa on tarkoitus kehittää myös spontaaneille toiminnoille.

Opastus

Lohjan rantaraitin opastusta tulisi kehittää kokonaisuutena matkailun, saavutettavuuden ja informaation levittämisen parantamiseksi. Tärkeää olisi suunnitella yhtenäinen ilme ja kalusteet. Kalusteille tulee miettiä innovatiivisiä ratkaisuja aluetta vaivaavan ilkivallan vuoksi.

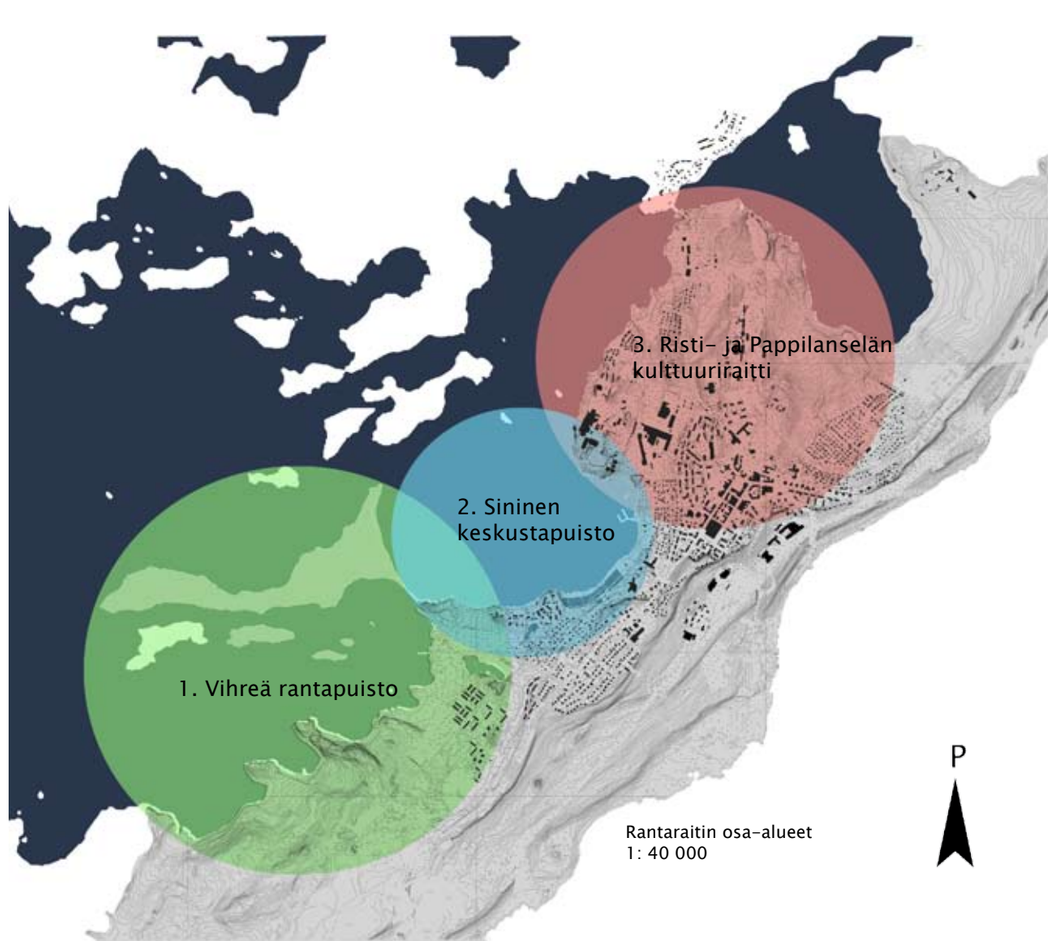
Lohjan rantaraitille tulisi saada opastusta muutamalla pääkyltillä autoteiltä ja keskustasta.

Raitin sisällä jokaisella osa-alueella tulisi sijaita strategisessa paikassa infotaulut karttoineen, reitteineen ja toimintoineen.

Teemapuistoissa ja luontopoluilla tulisi lisäksi olla paikkaan sopivaa teemaopastusta, joihin sisältyy mahdollisia aluekarttoja, tietoa historiasta, luonnosta jne.

Maisemanhoidon päätavoitteet:

Kehittämissuunnitelma antaa ohjaavia maisemanhoidon päätavoitteita, joita voidaan hyödyntää tarkemmissa, toteutukseen tähtäävissä suunnitelmissa.

6. Vihreä rantapuisto

Haikarista Vappulaan

- puustoinen alue
- pelto tai niitty
- kehitettävä teemapuisto
- kehitettävä virkistys- ja matkailualue
- kehitettävä puistomainen kevyenliikenteen yhteys
- kehitettävä levähdysalue/näköalapaikka
- oleva kävelyreitti
- uusi kävelyreitti
- oleva kevyenliikenteen yhteys
- uusi kevyenliikenteen yhteys
- teemaopastus tarpeen
- tärkeä, säilytettävä näkymä
- avattava näkymä

Liessaari
Helperi
Multapää
Kalkkisaaret
uusi vieras-venelaituri
uimaranta
Haikari
rakenteilla: Haikarin asuinalue ja Kaivoslammenpuisto
venevalkama
Ojamo
venevalkama, uimaranta
kevyenliikenteen yhteys harjulle
Ojamon kartano
kehitettävä virkistys- ja matkailusalue
Lahokallio
kehitettävä levähdysalue
Vivamo
kehitettävä levähdysalue ja yhteisranta
Lohjanharju
Vappula
P
1:10 000

6. Vihreä rantapuisto

Reitistö, levähdysalueet ja näköalapaikat:

Vihreän rantapuiston luonteen vuoksi alueelle on lisätty luonnossa liikkumiseen ja ulkoiluun tarkoitettuja hitaita reittejä. Myös luonnonkauniita näköalapaikkoja ja levähdysalueita on tällä osalla Lohjan rantaraittia useita.

Lisäksi on merkitty kehitettäväksi lyhyitä kevyenliikenteen väylän osuuksia varmistamaan reittien jatkuvuutta ja rantapuiston parempaa saavutettavuutta asuinalueilta.

Kehitettävät alueet:

Ojamon kartano

Kartano puutarhoineen ja kaivoksineen on virkistys- ja matkailualue tälläkin hetkellä. Alue kuitenkin vaatisi pikaisia ja mittavia kunnostustoimenpiteitä. Alueella olisi potentiaalia kasvattaa kävijämääriä. kävelyreitti alueen läpi toisi sen näkyvämmäksi osaksi myös Lohjan rantaraittia.

Yhteydet harjulle ja keskustaan:

Vihreän rantapuiston alueella on tärkeää turvata sekä kevyenliikenteen että viheryhteydet vihreän keskustan eli Lohjanharjun alueelle. Tärkein kevyenliikenteen yhteys harjulle on suunniteltu Ojamon kaivoslammen eteläpuolelta kulkevaksi puistomaiseksi käytäväksi. Osaksi se kulkee nykyistä kevyenliikenteen väylää ja osaksi yhteys on rakennettava taajamametsän halki. Harjun kupeessa puistokäytävä yhdistyy harjun polkuverkostoon.

Muut yhteydet ovat asuinalueiden välissä kulkevia, jo olemassaolevia jalkakäytäviä ja kevyenliikenteen väyliä.

Maisemanhoidon päätavoitteet:

Kosteikot:
Märät vesijättömaat lehtoineen ja luhtineen tuovat omaleimaisuutta ja monimuotoisuutta Vihreän rantapuiston luontoon. Alueet ovat erityisen herkkiä kulumiselle.

Märät kosteikkoalueet jätetään rakentamatta ja kuivattamatta, jolloin ne säilyttävät paremmin luonnontilaisuutensa. Rehevissä korvissa on usein monia pienialaisia kasvillisuustyyppejä, joten niiden säästäminen tiiviinkin asutuksen keskellä on merkityksellistä. Pienetkin vesitalouden muutokset voivat aiheuttaa suuria muutoksia kasvillisuuteen. (Meriluoto 1998, s.82).

Luonnontilainen rantavyöhyke välillä Haikari- Ojamo on arvokas linnustoltaan. Erityisesti rannoilla pesivien lintujen elinolosuhteille pensasvyöhyke on tärkeä ja säilytettävä. (Komulainen 1995, s. 153).

Ulkoilureitit ja -tiet keskellä tai rannan puolella tervaleppäkorpia ja muita korpia aiheuttavat usein vesitasapainon järkkymistä kun niitä ravitsevat ja ylläpitävät tulvat estyvät. (Komulainen 1995, s.150). Lisää tiestöä ja polustoa ei suositella rakennettavaksi Haikari- Ojamo -väliselle ranta-alueelle.

Ojamon kartanon läpi kulkeva uusi polkulinjaus on tehtävä varovaisesti kosteassa maastossa. Korpinotkelmissa tulee suosia pitkospuita kulutuksen vähentämiseksi.

Ojamon luonnonsuojelualueen ominaispiirteitä ei saa muuttaa hoitotoimenpiteillä. Alueelle on syytä tehdä omat hoito- ja käyttösuositukset, esim. 10 vuodeksi.

Lisäksi Vihreän rantapuiston alueella tulee suosia huleveden imeytyskosteikoita uuden asumisen ja rantametsän väliin. Voimakkaiden maastonmuotojen vuoksi hulevedet valuvat nopeasti epäpuhtaampina suoraan järveen. Nykyisellään rantakosteikko toimii luonnostaan imeyttäjänä, mutta uusien rannan tuntumaan rakennettavien asuinalueiden rakentamisessa tulee ottaa huomioon myös hulevesien kulku ja määrä.

Kalliot ja rinteet:
Lahokallion ja Liessaaren kalliot ovat ongelmallisia, sillä ne ovat samaan aikaan houkuttelevia oleskelupaikkoja ja kulutukselle alttiita. Polun rakentaminen vähentää kulutusta sekä juuriston tallaamisesta ja paljastumisesta aiheutuvia vaurioita. (Komulainen 1995, s.150).

Muut rantametsät:
Nimitys käsittää lähinnä Lahokallion ja Liessaaren luontopolkujen metsiä sekä Vivamo- (yksityinen maanomistaja) Vappula -välin rantametsiä. Aivan rantaviivan tuntumassa kasvillisuusvyöhyke on usein erityisen monimuotoinen sekä suojaa tuulelta ja eroosiolta (Komulainen 1995, s.152).

Reitistön vartta hoidetaan avarampana ja puistomaisempana kuin metsän sisäosaa. Tämä lisää näkyvyyttä, viihtyisyyttä ja turvallisuuden tunnetta. (Komulainen 1995, s. 135). Liessaaren maisemanhoidon päätavoitteista lisää seuraavalla sivulla.

Näkymät:
Näkymät poluilta ovat tärkeitä maisemallisen vaihtelun, virkistyksellisyyden ja tilojen hahmottamisen kannalta. Lähinnä olemassa olevia näkymiä ja näköalapaikkoja korostetaan hoidolla. Kasvillisuutta tulee käsitellä muutaman vuoden välein. On tärkeää jättää kussakin avoimena säilytettävässä ja maisemaa avaavassa näkymäkohdassa etualalle puita syvyysvaikutelman korostamiseksi. (Komulainen 1995, s.135, 137).

Kauniita ja kiinnostavia näkymiä avataan ja säilytetään avoimena erityisesti Liessaaren sillalla, Liessaaren ja Lahokallion luontopoluilla ja ulkoilureiteillä sekä Haikari-Ojamo välisen sulkeutuneen ranta-alueen venevalkamakohdissa ja levähdyspaikoilla. Näkymiä avataan metsän sisäosiin, kallioihin ja järvelle.

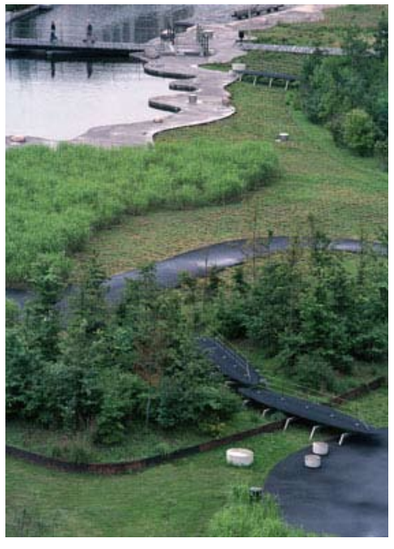

Vas. Kansanpuiston omaisen Liessaaren kevyenliikenteensilta näkyy kauas maamerkinä ja auttaa orientoitumaan alueella.

Yllä: Vihreän rantapuiston reitit kulkevat vaihdellen välillä kauempana rannasta ja välillä aivan rantaviivan tuntumassa avaten upeita järvinäkymiä. Kuva Lahokallion niemen kärjestä.

Tämä saksalainen esimerkki osoittaa, kuinka hulevesiä voidaan johtaa keskellä asuinaluettakin imeytyskosteikkoon. Lohjalla olisi mahdollisuuksia monin paikoin imeyttää hulevedet asuinalueiden ja vesistön välisellä rantavyöhykkeellä.

Malmössä Anchor Park:in idea tiiviin asutuksen keskellä on luoda erilaisia biotooppeja ja virkistysalueita huleveden käsittelyn teeman ympärille.

6. Vihreä rantapuisto

6.1 Liessaari

Reitistö, levähdysalueet ja näköalapaikat:

Liessaaren reitistöä ei ole tarvetta laajentaa, mutta paikoin kulunut polku tulee vahvistaa. Lisääntyvän käytön myötä koko reitistöä on syytä vahvistaa.

Saaren itäpäähän, kaivosalueen yläpäähän, kunnostetaan levähdysalue ja länsipään kaivosalueella kehitetään levähdysaluetta näköalatasanteineen. levähdysalueilla ja näköalatasanteella tulee harventaa puustoa ja pensastoa näkymien parantamiseksi.

Yhteydet mantereelle:

Nykyinen maamerkinomainen Liessaaren silta toimii hyvin ainoana reittiyhteytenä manterreelle toimien kevyenliikenteenväylänä ja huoltotienä.

Uusi vierasvenelaituri saaren itäpuolella lisää saavutettavuutta järven suunnasta ja parantaa myös Lohjanjärven mökkiläisten pääsyä saareen veneitse. Tarkoituksena on erottaa uimaranta ja veneet omille puolilleen.

Maisemanhoito:

Liessaari tulee pitää peitteisenä ja virkistyskäytössä. Saaressa tulee tehostaa entisestään sen saavutettavuutta ja käytettävyyttä luonnonläheisenä virkitysalueena.

Saaressa tapahtuva puistomainen metsänhoito tulee hoitaa varovaisesti poimintahakkuuna. Voimakkaiden maastonmuotojen vuoksi Liessaaressa tehtävät puiden harvennukset tulee tehdä erityisen varovasti tehden lopulliset päätökset maastossa. Liessaaren harjanteelta, jossa polutkin kulkevat suuren osin matkaa, tulee välttää liikaa karsimista. Näin saari säilyttää metsäisen olemuksensa eikä sen vesitasapaino järky liikaa. Sen sijaan näkymien avaamiseksi polulta harvennuksia tulisi suunnata rinteiden alaosiin. Kuitenkin ekologialtaan herkimmät jyrkimmät rinteet sekä rantaviivan tuntumassa olevat puut tulisi jättää rauhaan. Rantatörmän puusto luo saaren siluettiä järveltä päin ja estää sen liiallista eroosiota.

Jatkossa toteutukseen tähtäävä hoito- ja käyttösuunnitelma Liessaareen on tärkeä lähtökohta saaren kokonaisvaltaiselle suunnittelulle ja lisääntyvän käytön ohjaamiselle.

Kuva nykytilanteesta Liessaaren itäisen graniittilouhoksen alueella.

Liessaaren virkistysalueen ja luontopolun vanhoja rakenteita, kuten metalliaita itäisen graniittilouhoksen alueella, tulisi kunnostaa. Kuvassa sopivia kalusteita ja raskaampi opaste luontopolun tärkeimpiin paikkoihin.

- puustoinen alue
- pelto tai niitty
- kehitettävä teemapuisto
- kehitettävä virkistys- ja matkailualue
- kehitettävä puistomainen kevyenliikenteen yhteys
- kehitettävä levähdysalue/näköalapaikka
- oleva kävelyreitti
- uusi kävelyreitti
- oleva kevyenliikenteen yhteys
- uusi kevyenliikenteen yhteys
- O teemaopastus tarpeen
- tärkeä, säilytettävä näkymä
- avattava näkymä

6. Vihreä rantapuisto

6.1 Liessaari

Liessaaren läntisestä graniittilouhosalueesta voidaan kehittää näköalatasanne, josta avautuu upea panoraama Lohjanjärven avoselälle. Umpeenkasvanutta puustoa tulisi harventaa siten, että suurimmat yksittäiset puut jätetään kehystämään rantaviivaa. Louhosalueelta poistetaan kaikki pensaskasvillisuus ja paikoin puustoa, jotta louhoksen syvyys ja kivikkoisuus saadaan esiin paremmin. Näköalatasanteen rakentamisen lisäksi vanhoja ja osittain huonokuntoisia aitarakenteita tulisi uusia ja alueen opastusta kehittää.

Oik. Näkymä Liessaaren näköalatasanteelta Lohjanjärven Isoselälle. Harvasta paikkaa tarkastelualueelta avautuu yhtä hieno näkymä. Opasteiden paikkaa ja muotoa tulisi kehittää innovatiivisesti, jotta ne ovat sekä ilkivallan kestäviä että informatiivisia.

Vas: Kuva nykytilanteesta.

Liessaaren uusi, siirrettävä vierasvenelaituri palvelee tulevaisuudessa Liessaaren kasvavaa käyttöä ja siten parempaa saavutettavuutta myös järveltä. Veneliikenne tulee saada pois uimarannan puolelta.

Oik. Näkymä Liessaaren uudelta ehdotetulta vierasvenelaiturilta kevyenliikenteen sillan suuntaan.

Vas: Kuva nykytilanteesta.

7. Sininen keskustapuisto

- puustoinen alue
- pelto tai niitty
- kehitettävä teemapuisto
- kehitettävä virkistys- ja matkailualue
- kehitettävä puistomainen kevyenliikenteen yhteys
- kehitettävä levähdysalue/näköalapaikka
- oleva kävelyreitti
- uusi kävelyreitti
- oleva kevyenliikenteen yhteys
- uusi kevyenliikenteen yhteys
- teemaopastus tarpeen
- tärkeä, säilytettävä näkymä
- avattava näkymä

LOHJAN RANTARAITTI

Aurlahti

Kehitettävä virkistys- ja matkailualue:
(esim. kehitettävä uimaranta, ravintolalaiva, risteilylaituri, melontapooli, ravintola, peli- ja leikkialueet)

kevyenliikenteen yhteys keskustaan

kevyenliikenteen yhteys harjulle

Kehitettävä
Porlan vesipuisto

Porla

uusi vieras-
venelaituri

uimaranta

Kehitettävä virkistys- ja matkailualue:
(esim. sauna- ja avantokeskus,
ravintola ja kesäteatteri,
venelaiturit ja -säilytys
majoituspalvelut

purjehtijat,
uimaranta,
leikkipuisto

Haikari

rakenteilla:
Haikarin asuinalue ja
Kaivoslammenpuisto

venevalkama

kevyenliikenteen yhteys harjulle

venevalkama,
uimaranta

kevyenliikenteen yhteys harjulle

Lohjanharju

N

1: 10 000

7. Sininen keskustapuisto

Reitistö:

Sinisen keskustapuiston alueella reitistöstä voidaan kehittää selvästi kaksiosainen. Lähellä tiivistä asutusta ja keskustaa voidaan hidas, vain kävelyyn ja juoksemiseen, tarkoitettu reitti erottaa nopeasta ja leveämmästä kevyenliikenteen väylästä. Tarkoituksena on, että myös etäämmällä vesirajasta kulkevalla nopealla reitillä on selvä yhteys teemapuistoon ja toimintoalueille sekä välillä näkymiä järvelle.

Kävelyreittiä on suunniteltu kehitettäväksi aivan rantaviivan tuntumassa ja osittain veden päällä Porlasta länteen. Näin se yhdistäisi Myllylammen asuinalueen rantaa pitkin Porlaan. Myös Myllylammen suunniteltu pitkospuureitti toimisi näppäränä oikoreittinä toisten pääreittien välissä sekä mahdollistaisi Myllylammen omaleimaisen ympäristön kokemisen.

Kehitettävät alueet:

Aurlahti:
Aurlahdesta tulee kehittää entistä julkisempi rantapuisto, jossa on toisistaan hyötyviä matkailu- ja virkistyspalveluita. Lisäksi ulkotilojen tulee houkutella ihmisiä luokseen myös suunnittelemattomiin toimintoihin.

Haikari:
Leirintäalueen mahdollisesti poistuessa Haikarista, aluetta voidaan kehittää virkistys- ja matkailualueena, jolla on kuitenkin Aurlahtea yksityisemmät toiminnot ja ilme. Alueella on mahdollista kehittää matkailuun- ja virkistykseen liittyvää elinkeinotoimintaa.

Porla:
Porlalla on potentiaalia kehittyä julkisemmaksi puistoksi omaleimaista tunnelmaa ja maisemaa säilyttämällä ja korostamalla. Alueelle voitaisiin sijoittaa myös julkinen rakennus. Toiminta rahoittaisi mahdollisesti myös kalanviljelyslaitoksen alueen kunnostamista ja vesipuistoksi rakentamista.

Yhteydet keskustaan, harjulle ja kulttuuriraitille:

Alueen tärkein kevyenliikenteen yhteys keskustaan kulkee Aurlahdenkatua pitkin. Sitä tulee kehitettää puistokatuna. Lisäksi keskustaan pääsee jalan ja autolla jokaista muuta Rantakantin lävitse kulkevaa katua pitkin.

Toinen, kevyempi puistokatu on harjulle vievä Multapäänkatu, jonka muuttamista yksisuuntaiseksi autoille tulee harkita. Tämä voisi hillitä myös Rantapuistonkadun turhaa autojen läpiajoa. Aurlahden päässä väylä voisi tulla rantaviivaan asti jakaen luontevasti uimarantaa lasten ja toimintapuoliksi. Harjun kupeeseen tulee voimakkaista maastonmuodoista huolimatta tutkia kehitettävää reittiä yltäen aina Neidonkeitaan liikuntakeskukselle asti.

Kolmas yhtenäinen ja suora reitti harjulle lähtee Haikarista ja Myllylammelta. Nykyinen polusto ja jalkakäytävät kehitetään yhtenäiseksi kevyenliikenteen väyläksi. Yhteys on suoraviivainen aina Liessaareen asti Lohjanharjun ulkoilureiteiltä.

Lisäksi Sinisen keskustapuiston pohjoisosasta lähtee kehitettävä leveämpi puistokatu. Se jakautuu kahteen suuntaan sekä oikoreitille Moisionrantaan että jatkaen rantaraittia Kiviniemen kautta Hiidensalmelle.

Maisemanhoidon päätavoitteet:

Rantoja tulee harventaa monin paikoin polkujen varrella näkymien avaamiseksi. Ajatuksena on, että upeaa Lohjanjärven järvimaisemaa ei peitetä "sinisen keskustan" alueella. Toisaalta tasaisen monotonista tilallisuutta ja puuston käsittelyä vältetään. Järveltä päin rantamaiseman tulee näyttää eheältä ja puustoiselta. Mikäli ranta on avoimempi, vähintään sen takana korostetaan korkeampaa ja tiheämpää puustoa. Harvennusta ei juurikaan suositella, mikäli ranta nousee jyrkkänä rinteenä. Harvennus tulee aina tehdä poimintahakkuuna valiten puut maastossa. Harvennuksessa tulee huomioida, että lehtipuut ja männyt kestävät tuulta paremmin rannoilla kuin kuuset (Komulainen 1995, s.153).

Sinisen keskustapuiston eteläosan kapealla ja puustoisella rantavyöhykeellä maisematekijät ja virkistysarvot ovat korostuneessa roolissa, kun puusto rajaa avointa vesimaisemaa ja ihmiset hakeutuvat veden äärelle. Haikarin ja Porlan välissä asukkaat käyttävät rantaa hyvin intensiivisesti uimiseen ja muihin rantatoimintoihin useassa kohdassa. Tällä kohtaa tulee kiinnittää huomiota puuston elinvoimaisuuteen ja jatkuvuuteen ylläpidettävien järvinäkymien ohella. Harvankin puuston peitteisyyden jatkuvuus tulee taata siten, että puusto ei ole joka kohdassa saman ikäistä. Kapeakin kasvillisuusvyöhyke rannassa suojaa tuulelta ja estää eroosiota (Komulainen 1995, s.152).

Suojelualueet (Myllylammen rantalehto ja Porlan lehto) tulee säilyttää rakentamatta ja niiden ominaispiirteiden säilyttämistä vaalia. Lisäksi koko Myllylammen alueen välittömässä lähiympäristössä suositellaan rantametsän säilyttämistä lammen suojavyöhykkeenä myös suojelualueen ulkopuolella. Mahdollisimman suuri osa rannasta tulee säilyttää suojaisena ja varjoisena, mikä tasapainottaa lammen pienilmastoa. (Meriluoto ja Soininen 1998, s.60).

Oik. Kuva nykytilanteesta.

Alla: Näkymä Porlanniemen laiturireitistä, joka voisi yhdistää julkista ja yksityistä rannankäyttöä venepaikkoineen, uimaportaineen ja laitureineen. Reitti jatkaisi luontevasti katkeamatonta rannan kävelyreittiä aina Haikariin saakka.

7. Sininen keskustapuisto

7.1 Porlan vesipuisto

Porlan kalanviljelyslaitoksen alueesta voidaan kehittää omaleimaisen maisemansa säilyttävä, tunnelmallinen ja toiminnallinen vesipuisto. Alueen julkista käyttöä voidaan lisätä nykyisestä.

Alueen laajat altaat voidaan suureksi osaksi säilyttää ja kunnostaa. Luonnoksessa altaat on otettu osittain uuteen käyttöön. Alueella on mahdollista kehittää erilaista puistotoimintaa teema-altaineen ja oleskelupaikkoineen harventaen umpeenkasvavaa, runsasta kasvillisuutta. Näkymiä voidaan avata järvelle päin välttäen nykyistä pusikoitunutta ilmettä. Rannalla on intensiivisemmän käytön mahdollisuuksia. Oleskelu- ja istuskelupaikkoja on ehdotettu altaiden oheen ja rantaviivan tuntumaan.

Alueen liikennejärjestelyihin on kiinnitetty erityistä huomiota luonnoksessa. Rannan kävelytietä on tärkeää leventää. Kävely-ja pyöräilytie voidaan sijoittaa alueen eteläosaan sekä paikoitusaluetta laajentaa tulevaisuuden intensiivisempään käyttöön varautuen. Altaat pengerryksineen vaatii paikoin runsastakin kasvillisuuden raivausta. Osaan pengerryksistä voidaan tehdä kapeita kevyreittejä ja osa jättää harkiten kasvil-

Yllä: Ilmakuva nykytilanteesta. Lähde: Lohjan kaupunki

Oik. Luonnos Porlan vesipuistosta 1:2000

7. Sininen keskustapuisto

lisuuden valtaan. Alueen itäpuolella on runsaasti tilaa kehittää Porlan sisääntuloaukio opasteineen ja kääntöpaikkoineen. Teemaopasteiden tulee esitellä eritoten alueen kiinnostavaa historiaa, jotta kävijä voi ymmärtää nykyistä maisemaa ja sen rakenteita.

Porlan eteläosan alueelle on mahdollista sijoittaa julkinen rakennus tukemaan alueen käyttöä. Huolellisesti tutkittu rakentaminen tulee säilyttää allasalueen maiseman ominaispiirteet. Lisäksi on huolehdittava, että alue säilyy julkisessa puistokäytössä. Pihapiiri laitosrakennuksineen voidaan ottaa osaksi puiston toimintaa ja kunnostaa tarpeen mukaan. Pihapiirin läpi on hyvä turvata kevyenliikenteen yhteys Ojamonkadulta puiston intensiivisimpään osaan.

Yllä: Kuva nykytilanteesta.

Yllä oik. Näkymä kehitettävästä Porlan vesipuistosta, vesikasvialtaiden keskeltä järven suuntaan kohti rannan oleskelualuetta.

Referenssikuvia muualta:

Vas. Singaporessa rannan suunnittelun tarkoituksena on luoda vesipuutarhan avulla vesirajaan intiimi tunnelma sekä tiivis suhde maan ja veden välille. Myös Porlassa vesirajaa voitaisiin suunnitella intensiivisempään käyttöön.

Oik. Bordeaux'n kasvitieteellisessä puutarhassa on vesialtaista ja niiden välissä kulkevista kävelysilloista muodostuva vesipuutarha. Porlaan voisi yhdistää myös vesiarboreettumin ideaa ja hyödyntää vesipuutarhaideaa kokonaisvaltaisemmin.

7. Sininen keskustapuisto

7.1 Porlan vesipuisto

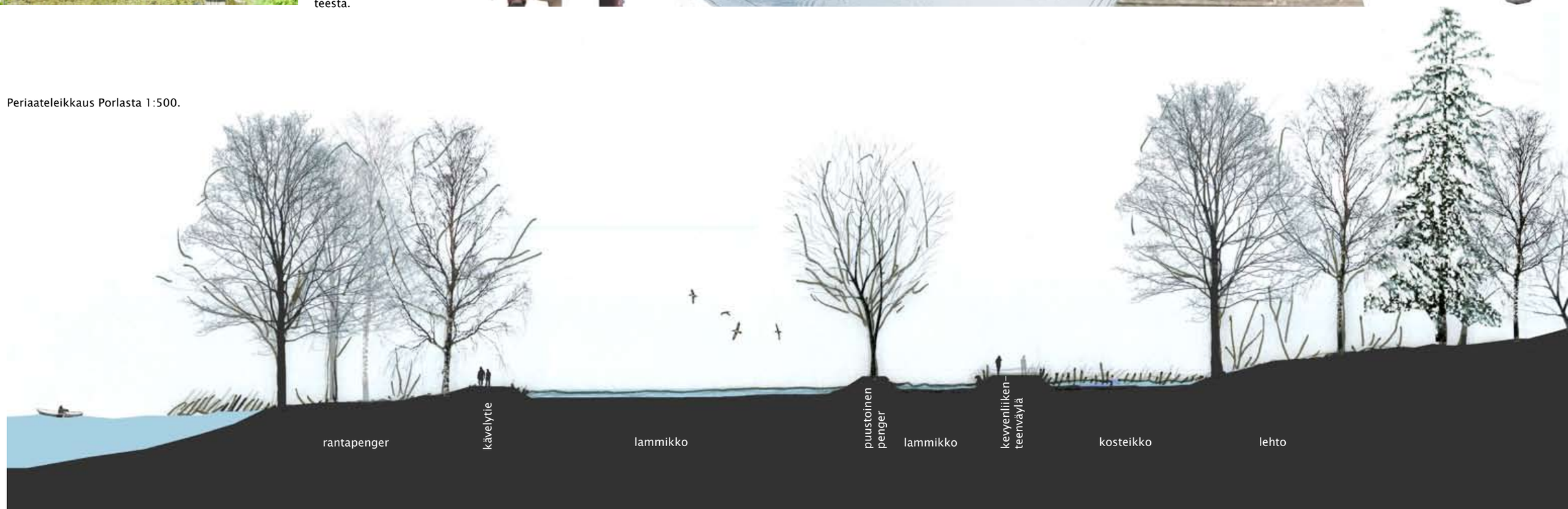

Oik. Näkymä Porlan vesipuiston ehdotetusta kahluualtaasta.

Vas. Kuva nykytilanteesta.

Periaateleikkaus Porlasta 1:500.

7. Sininen keskustapuisto

7.2 Aurlahden virkistys- ja matkailualue

Aurlahden virkistys- ja matkailualueen luonnoksessa on korostettu rantapuiston elävyyttä lisäämällä toimintoja ja erilaisia puistotiloja sekä keskittämällä palveluita. Lisäksi luonnoksessa on kiinnitetty huomiota selkeämpään tilallisuuteen ja liikennejärjestelyihin. Kaikki esitetyt ideat lisäisivät tämän keskeisen ranta-alueen käyttöarvoa ja julkisempaa ilmettä.

Alueen keskeinen aihe, rantabulevardi, kokoaa sisääntuloaukiolta alkaen varrelleen kaupallisia toimintoja ja avoimia näkymiä Aurlahdelle. Sitä tukevat ympäröivät oleskelu- ja tapahtuma-alueet. Kasvillisuutta massoittelemalla saadaan aikaan sekä pienempiä ja intiimimpiä oleskelualueita että isoja puistotiloja monipuoliseen käyttöön järvinäkymiä peittämättä. Säilyväksi esitetty rantakenttä tuo pelitoiminnallaan elävyyttä rantaan ja mahdollistaa laajaa hiekkapintaa tarvitsevat tapahtumat.

Sisääntuloaukio jakaa pohjoisen palvelu- ja tapahtuma-alueen eteläiseen pienimittakaavaisempaan toiminta-alueeseen. Uimaranta-aluetta oheistoimintoineen voidaan kehittää, sillä se on nykyisellään kapea ja varjoinen. Kaupungin pääuimarannalla on mahdollisuuksia laajemman uimatoiminnan kehittämiseen ja myös sitä kautta lisätä kävijöiden määrää koko alueella.

Ilmakuva nykytilanteesta. Hiekkakentät hallitsevat nykyisellään keskeisen ranta-alueen maisemaa. Toisen hiekkakentän ehdotettu poisto edellyttää vastaavanlaisen alueen osoittamista liikuntatoimen tarpeisiin jostain muualta kaupungin alueelta. Kuvalähde: Lohjan kaupunki

Oik. Luonnos Aurlahden kehitettävästä virkistys- ja matkailualueesta 1: 2000

7. Sininen keskustapuisto

7.2 Aurlahden virkistys- ja matkailualue

Tanskassa on runsaasti esimerkkejä uimarakenteista rannalla ja rantaviivan hyödyntämisestä virkistyskäyttöön. Kuvassa uimakeskus Amagerstrand.

Tanskalaisen Veijlen pikkukaupungin uusittu uimaranta, jossa pienillä tasoeroilla ja yksityiskohdilla on saatu aikaan toimiva kokonaisuus.

Ulkomaalainen esimerkki oleskelualueen ja venesataman yhdistämisestä rantabulevardilla. Tilallisuudeltaan ja toiminnoiltaan hajanainen ja toisaalta melko tasalaatuinen Aurlahti tarvitsisi yhden selkeän pääpaikan ja kokoontumistilan. Se voisi muodostua rannan tuntumaan tai esim. toisen rantakentän tilalle.

Alla: Näkymä rantabulevardilta kohti pohjoista. Bulevardin ilme saataisiin julkisemmaksi ja kiinnostavammaksi oikeilla mittasuhteilla, palvelutarjonnalla, selkeällä ja tilaa jäsentävällä kasvillisudella sekä valaistussuunnittelun avulla

7. Sininen keskustapuisto

7.2 Aurlahden virkistys- ja matkailualue

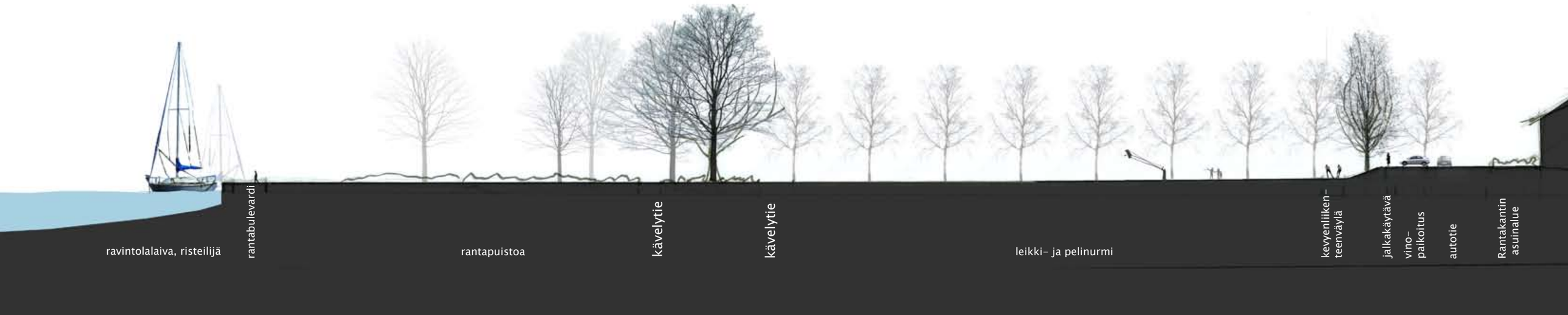

Oik. Näkymä Rantapuistonkadun ehdotetuista liikennejärjestelyistä. Uusi kevyenliikenteen väylä rantakentän puolella antaisi liikkujalle mahdollisuuden liikkua rantapuiston puolella ja poiketa helposti nauttimaan alueen palvelutarjonnasta. Järjestely lisäisi huomattavasti katutilaa kadunvarsipaikoitukselle.

Vas. Kuva nykytilanteesta.

Periaateleikkaus Rantapuistonkadulta rantabulevardille 1:500

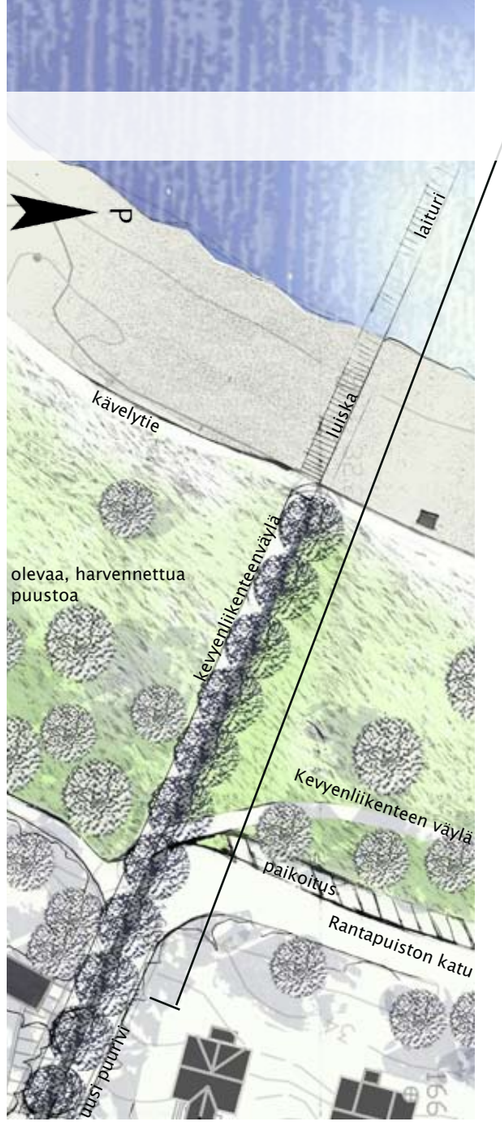

7. Sininen keskustapuisto

7.2 Aurlahden virkistys- ja matkailualue

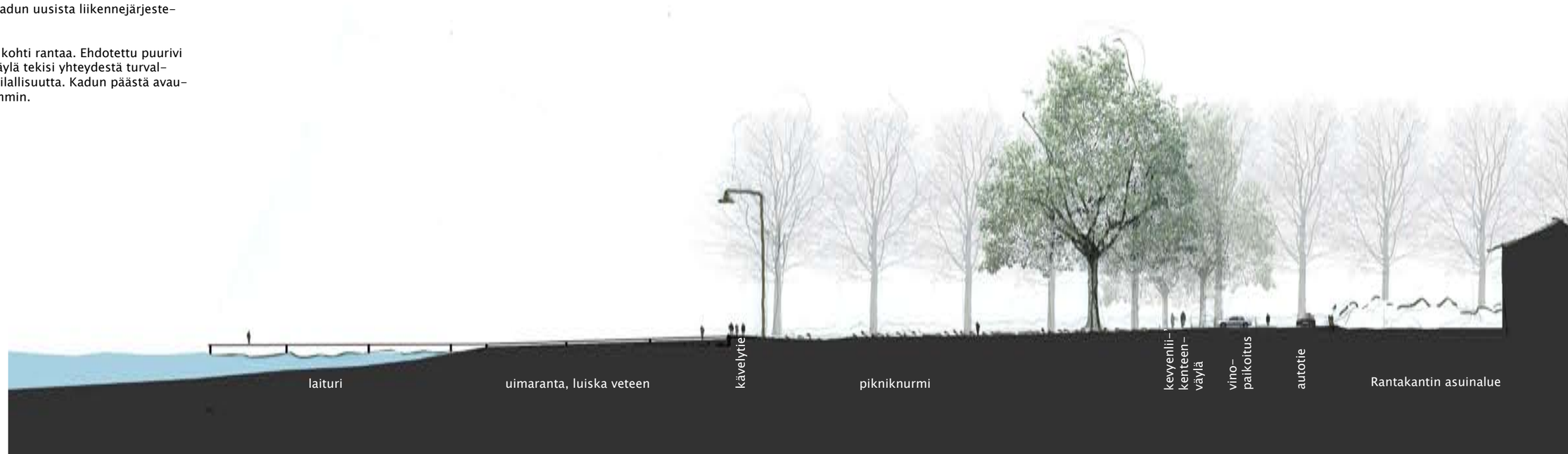

Yllä: Kuva nykytilanteesta.

Keskellä: Luonnos Multapäänkadun uusista liikennejärjestelyistä 1:1000

Oik. Näkymä Multapääkadulta kohti rantaa. Ehdotettu puurivi ja leveämpi kevyenliikenteenväylä tekisi yhteydestä turvallisemman ja jäsentäisi kadun tilallisuutta. Kadun päästä avautuisi myös järvimaisema paremmin.

Periaateleikkaus uimarannalta Multapäänkadulle 1:500

8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

puustoinen alue

pelto tai niitty

kehitettävä teemapuisto

kehitettävä virkistys- ja matkailualue

kehitettävä puistomainen kevyenliikenteen yhteys

kehitettävä levähdysalue/näköalapaikka

oleva kävelyreitti

uusi kävelyreitti

oleva kevyenliikenteen yhteys

uusi kevyenliikenteen yhteys

teemaopastus tarpeen

tärkeä, säilytettävä näkymä

avattava näkymä

Pappilanselkä

Ristiselkä

Kehitettävä virkistys- ja matkailualue: uimaranta, venevalkama, kalastuslaiturit, melontapooli

suunnitteilla: Hiidensalmen uusi asuinalue

Kehitettävä Tytyrin avolouhospuisto:

Tytyrin avolouhos

Moisionlahti

Kehitettävä asukaspuisto, jonne yhteys myös Hiidensalmen asuinalueelta

Hiidensalmen vanha asuinalue

Kehitettävä Moisionrannan kosteikkopuisto

Moisionranta

kehitettävä jatkoyhteys

Kiviniemenranta

Moisionpelto

Pappila

Moisio

Pitkäniemi

kevyenliikenteen yhteys

Aurlahti

kevyenliikenteen yhteys keskustaan

Lohjanharju

P

1: 10 000

Hiidensalmen länsirannan rantaraitilla tulee pohjoista lähestyttäessä pitää näkymä järvelle läpinäkyvänä puiden runkojen lomassa.

8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

Reitistö, levähdysalueet ja näköalapaikat:

Reitistö koostuu pääasiallisesti jo olemassa olevista reiteistä. Ainoastaan lyhyitä osuuksia sekä t:een muotoinen rantaraitin osa-alueita yhdistävä puistokäytävä on lisätty jatkuvuuden ja saavutettavuuden vuoksi.

Reitistö muodostaa kaksi isoa rengasreittiä, joista toinen kulkee suurelta osin avoimessa peltomaisemassa ja toinen taas teollisuusalueiden reunoilla ja Hiidensalmen länsirannalla.

Toivottavaa olisi, että rantaraitti voisi jatkua tarkastelualueen ulkopuolelle, Moisionlahden itäpuolella yksityisen maanomistajan suostumuksella.

Kiviniemenrantaan ja Hiidensalmen asuinalueen väliin jää hyvä näköala- ja levähdyspaikka, joka palvelee paitsi rantareittiläisiä myös asukkaita. Puoliavoimella ja niittyisellä paikalla olisi potentiaalia kehittyä asuinalueiden asukaspuistoksi ja kokoontumispaikaksi.

Kehitettävät alueet:

Hiidensalmen pohjoisosa

Alueelle sopivia toimintoja ovat mahdollisenuuden asuinalueen asukkaita palvelevat toiminnot sekä muut pienimuotoiset virkistys-matkailutoiminnot. Alueelle syntyy tarvetta pienelle uimarannalle ja laitureille, venevalkamalle. Lisäksi nykyistä sillan kupeessa olevaa kalastuspaikkaa voisi kehittää ja kalastuslaiturin ulottaa aina sillan ali kulkevaksi. Keskustan tuntumassa paikka on ainoa tähän tarkoitukseen.

Tytyrin avolouhospuisto

Alue esittelee louhos- ja järvimaisemaa, Lohjan teollisuushistoriaa sekä kalkkikallioluontoa. Paikka myös Lohjalle kaivattuna näköalapaikkana.

Moisionrannan Kosteikkopuisto

Kosteikkopuisto paitsi säilyttää alueen edustavana luhtakokonaisuutena ja monimuotoisena luontotyyppinä, tuo myös vaihtelua virkistysympäristöön. Puisto mahdollistaa kosteikkoluonnon kokemisen ja veden äärelle pääsemisen muuten vetisessä maastossa.

Yhteydet keskustaan ja Siniseen keskustapuistoon:

Kehitettäväksi merkitty puistokatu Rantapuistonkadulla välillä Karstuntie - Immonkatu yhdistäisi selvästi Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitin Siniseen keskustapuistoon sekä toimisi oikoreittinä myös Moisioon. Samalla se antaisi keskustassa sijaitsevalle epämääräiselle kadulle kaupunkimaisemman ilmeen ja roolin.

Maisemanhoidon päätavoitteet:

Hiidensalmen pohjoisosan ranta-alueen puustoa ja rantametsää voidaan suunnitteilla olevan uuden intensiivisemmän asumisen myötä selvästi harventaa tarpeen mukaan. Louhoksen jälkeistä metsäosuutta hoidetaan polun varrella viihtyisämmäksi puistomaisilla toimenpiteillä, jotta synkkä ja pusikoitunut ilme poistuu. Myös suoraviivaista ja monotonista polkulinjausta voisi monipuolistaa näkymien avaamisella metsään sisään ja jättämällä kasvamaan yksittäisiä, vanhempia puita ja puuryhmiä harvennuksessa.

Kiviniemenrannasta Hiidensalmen pohjoisosaan erottuu kolme erilaista osa-aluetta, joiden ominaispiirteitä ja toisistaan poikkeavaa tunnelmaa tulee korostaa hoidolla.

Ensimmäisenä asuinalueiden jälkeen on niittymäinen levähdys- ja näköalapaikka, jossa korostetaan avoimuutta, niittykasvillisuutta ja rantapuuston läpinäkyvyyttä.

Toisena osa-alueena on tunnelimainen osuus, jossa näkymiä järvelle ei tarvitse avata, vaan pensasluhdalle ominainen tiivis kasvillisuus säilytetään. Lintujen ja aaltojen ääni kertoo rannan läheisyyden. Kuitenkin vanhan ratapengerryksen puoli tulee pitää avoimena, jotta reitillä kulkijoiden turvallisuuden tunne säilyy.

Kolmantena vaiheena on ranta-alue, joka runsaasta puustosta huolimatta pidetään puoliavoimena siten, että joka kohdasta säilyy näkymä järvelle puiden lomasta, matalan pensaikon yli.

Yllä: Kuva nykytilanteesta.

Oik. Näkymä Rantapuiston kadulta Karstuntien yli ehdotetulle kevyenliikenteen yhteydelle. Maaston jyrkkyyden vuoksi olisi hyvä olla sekä askelmat että esteetön luiska.

Sekä Moisionrannan luonnonsuojelualueen että kosteikkopuiston ominaispiirteitä ei saa muuttaa hoitotoimenpiteillä. Luonnonsuojelualueelle on syytä tehdä omat hoito- ja käyttösuositukset, esim 10 vuodeksi. Kosteikkopuiston hoito tulee määrittää puiston tarkemmassa suunnitteluvaiheessa.

Moisionpeltojen reunassa kulkevan reitin kasvillisuutta ei saa päästää kasvamaan siten, että se tukkii näkymät avoimeen maisemaan. Puustoa voidaan jättää yksittäisinä ja puuryhminä korostamaan maiseman syvyysvaikutelmaa polulla kulkiessa.

Vas. Kuva nykytilanteesta.

Oik. Periaatenäkymä Moisionpellon kevyenliikenteenreittien maisemanhoidosta. Näkymät tulee pitää avoimina suosien kuitenkin yksittäisiä puita ja puuryhmiä.

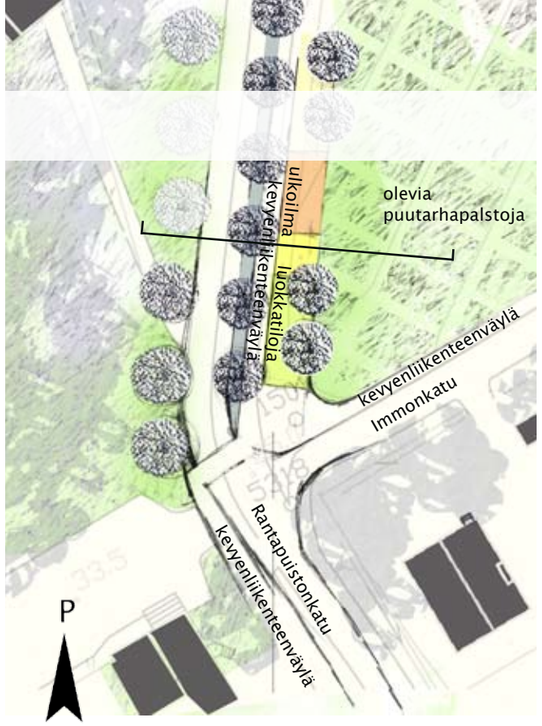
8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

8.1 Puistokatu välillä Karstuntie - Immonkatu

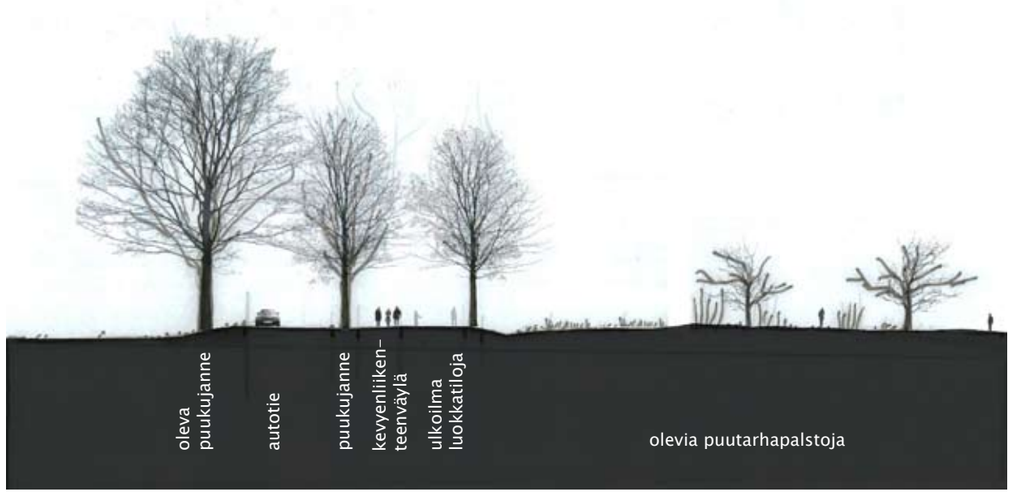
Puistonkadun uudet järjestelyt ryhdistäisi nykyistä Rantapuistonkatua ja antaisi sille kaupunkimaisemman ilmeen. Kadun suunnitelmaluonnoksen ideana on kehittää sen nivelmäistä roolia Sinisen keskustapuiston ja Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitin välillä. Pitkäniemen teollisuusalue katkaisee Aurlahden rannassa kulkevan raitin, mutta puistokatu palauttaisi yhteyden rantaan Kiviniemenrannassa. Karstuntiellä jakautuva puistokatu oikaisee myös keskustan kautta Moisioon.

Puistokatu yhtenäistäisi nykyisen kevyenliikenteen väylän kulkevaksi jatkuvana keskustan puolella. Autokaistojen ja kevyenliikenteen väliin ehdotettu puurivin lisäksi kadulla voisi olla muutakin kasvillisuutta ja toimintoja. Esimerkiksi koulut voisivat käyttää tilaa innovatiiviseen ulkoilmaopetukseen. Puistokaistaleelle mahtuisi mm. erilaista liikunnan opetusta, rullaluisteluratoja, asfalttimaalausta, pieniä palstapuutarhoja jne.

Vas. Luonnos puistokadun etelä-osasta 1:1000

Oik. Periaateleikkaus puistokadusta 1:500

Oik. Näkymä Puistokadulle etelästä.

Vas. Kuva nykytilanteesta.

8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

8.2 Kiviniemen ja Hiidensalmen asukaspuisto

Kehitettävä asukaspuisto voisi toimia Kiviniemenrannan ja Hiidensalmen asuinalueiden asukkaiden kokoontumispaikkana ja rantaraitin levähdysalueena. Jo tällä hetkellä aluetta käytetään vastaaviin tilaisuuksiin avoimuutensa vuoksi. Alue tuo tilallista vaihtelua rantaraitin varrelle, mitä tulee vaalia. Alueella kasvaa niittykasvillisuutta, puun taimia sekä rantatörmällä ja raitin itäpuolella varttunutta puustoa.

Puistossa tulisi vaalia niittykasvillisuutta, mutta osoittaa selvästi kulutusta kestävä kokoontumispaikka. Lisäksi rannan pensaskasvillisuutta ja puustoa voidaan avata runsaasti järvinäkymien ja suotuisan ilmansuunnan vuoksi. Vanhan sivuraiteen pengerryksen polkua ja niemen oleskelualuetta voidaan kunnostaa ja puustoa harventaa. Hiidensalmen asuinalueelta tulee kehittää kevyenliikenteenyhteys ratapenkereen yli oikaisten vanhalle sivuraiteelle. Paikassa tulee huomioida turvallisuusnäkökohdat esim. puomein, koska teollisuusrata on aktiivikäytössä. Vettynyt alue puiston kaakkois- ja itäpuolella voidaan rakentaa luonnonmukaisesti lammeksi, ja ottaa osaksi puistosommitelmaa ja rantaraittia.

Ilmakuva nykytilanteesta. Lähde: Lohjan kaupunki

Luonnos Kiviniemen ja Hiidensalmen asukaspuistosta 1:2000

Alueen nykyistä kasvillisuutta.

Näkymä Kiviniemenrannan ja Hiidensalmen luonnosteltuun asukaspuistoon etelästä.

8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

8.3 Tytyrin avolouhospuisto

Tytyrin avolouhos on ainutlaatuinen ympäristö. Puisto voisi esitellä lohjalaisille ja matkailijoille Lohjan kalkkiteollisuushistoriaa, ainutlaatuista kalkkikallioluontoa sekä huikeita maisemia avolouhokseen ja järvelle.

Kohtuullisen pienilläkin toimenpiteillä alue voitaisiin ottaa turvallisesti sellaiseen virkistyskäyttöön, jossa se jo osittain toimii omavaltaisesti. Lisäksi keskustan asumisen kasvusuunta Hiidensalmelle aiheuttaa paineita myös louhosalueen tulevalle virkistyskäytölle.

Luonnoksessa on hyödynnetty olevaa tietöä ja rantaraittia. Rantaraitin varrella olevaa näköalapaikkaa on kehitetty aukiomaiseksi, jotta rantaraitin kulkija tietää tulleensa erityiseen paikkaan. Luonnoksessa on mahdollistettu myös veneellä rantautuminen ja oleskelu puustoltaan avoimemmassa rannassa. Lisäksi on alueelle voidaan lisätä näköalatasanne, näköalareitti, paikoitusalue sekä levähdysalue esim. eväiden syömiseen. Louhosalueen eteläpää vaatisi maisemointia valuvan maa-aineksen vuoksi.

Louhospuistossa tulisi kehittää teemaopastusta alueen historiasta ja ainutlaatuisesta luonnosta.

Potentiaalista louhosaluetta voitaisiin kehittää tehokkaampaankin matkailukäyttöön yhteistyössä Tytyrin kaivosmuseon kanssa. Erityisesti turvallisuusasiat tulee ottaa huomioon mahdollisessa jatkosuunnittelussa.

Ilmakuva nykytilanteesta. Lähde: Lohjan kaupunki

Oik. Luonnos Tytyrin avolouhospuistosta 1:2000

8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

8.3 Tytyrin avolouhospuisto

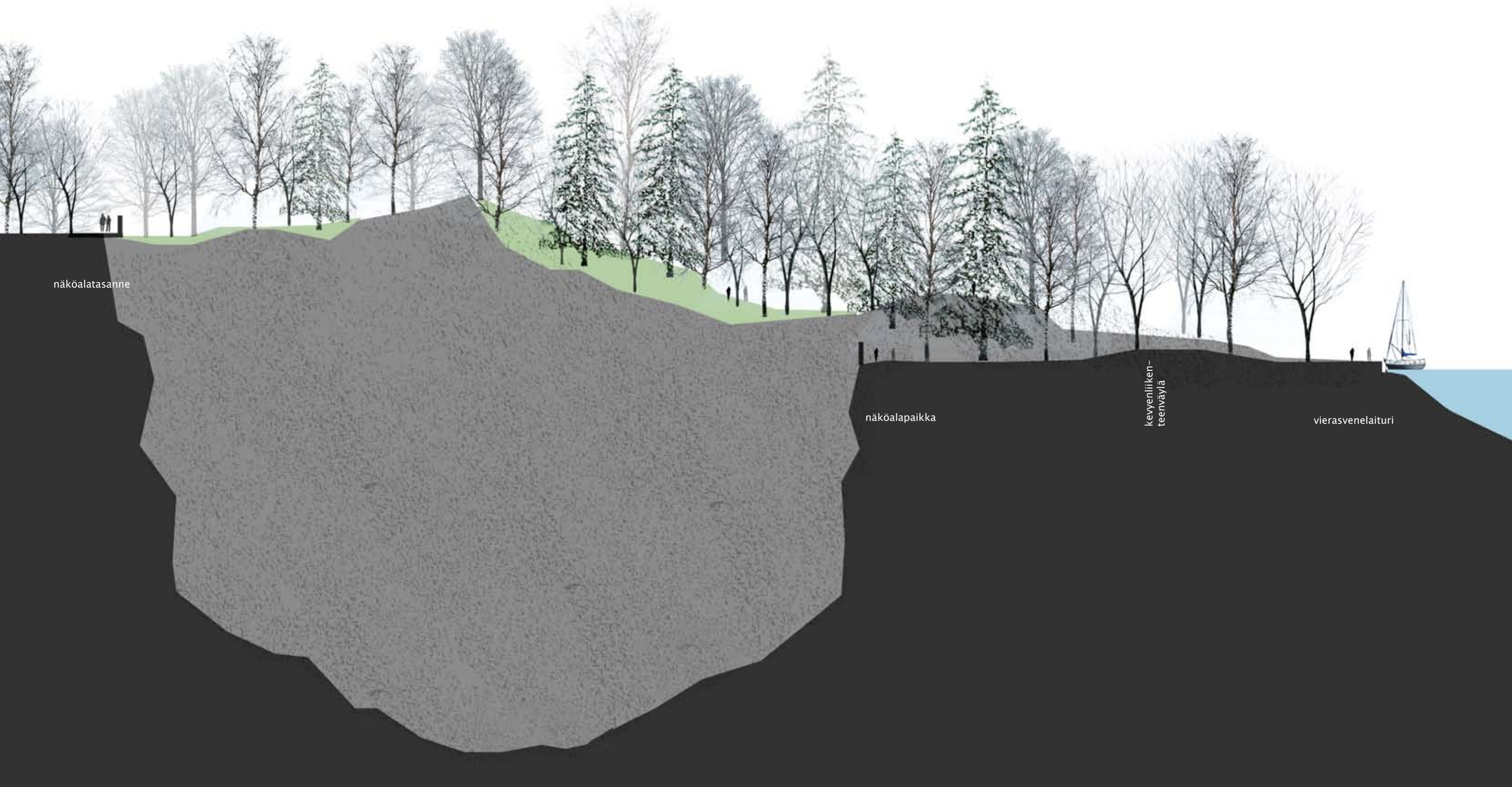
Vas. Louhoksen nykytilanne nähtynä verkkoaidan takaa rantareitiltä. Taustalla istutettavaksi ehdotettu, valuva louhoksen osa-alue sekä korkein näköalatasanteen kohta.

Oik. Ehdotetun levähdysalueen nykyisiä rakenteita ja kasvillisuutta. Levähdysalueen ja näköalatasanteen paikalla kasvaa joitakin isompia puuyksilöitä, pensaita ja niittyä.

Alla: Periaateleikkaus avolouhospuiston ideasta 1:500

8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

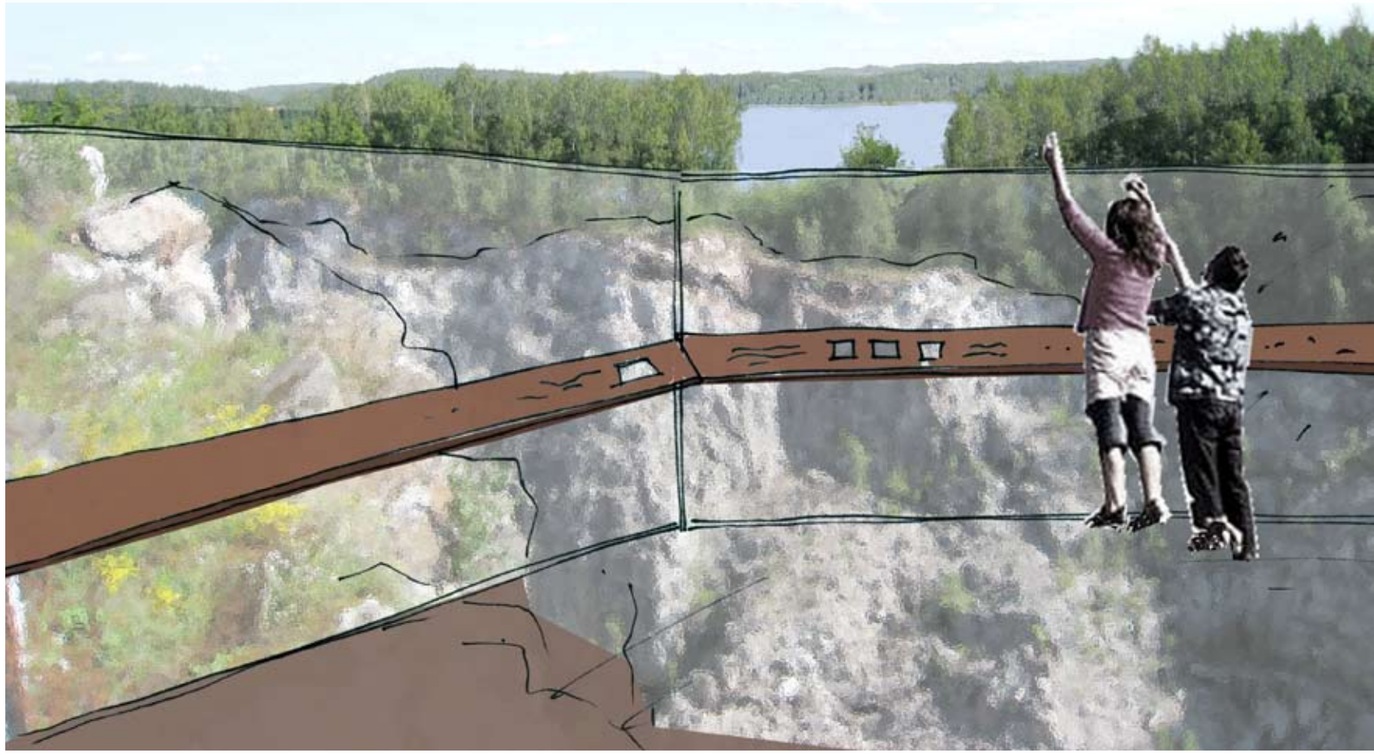

8.3 Tytyrin avolouhospuisto

Oik. Näkymä avolouhospuiston ehdotetulta näköalatasanteelta, josta avautuu huikea näkymä alas avolouhokseen ja järvinäkymä Pappilanselälle.

Vas. Kuva nykytilanteesta.

Oik. Näkymä rantaraitin varrelta, avolouhospuiston ehdotetulta näköalapaikalta louhokselle päin.

Vas. Kuva nykytilanteesta.

8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

8.4 Moisionrannan kosteikkopuisto

Kehitettävä alue toimisi sekä Moisiolaisten lähivirkistysalueena että kosteikkoluontoa esittelevänä puistona. Teemapuisto houkuttelisi pidemmänkin matkan takaa.

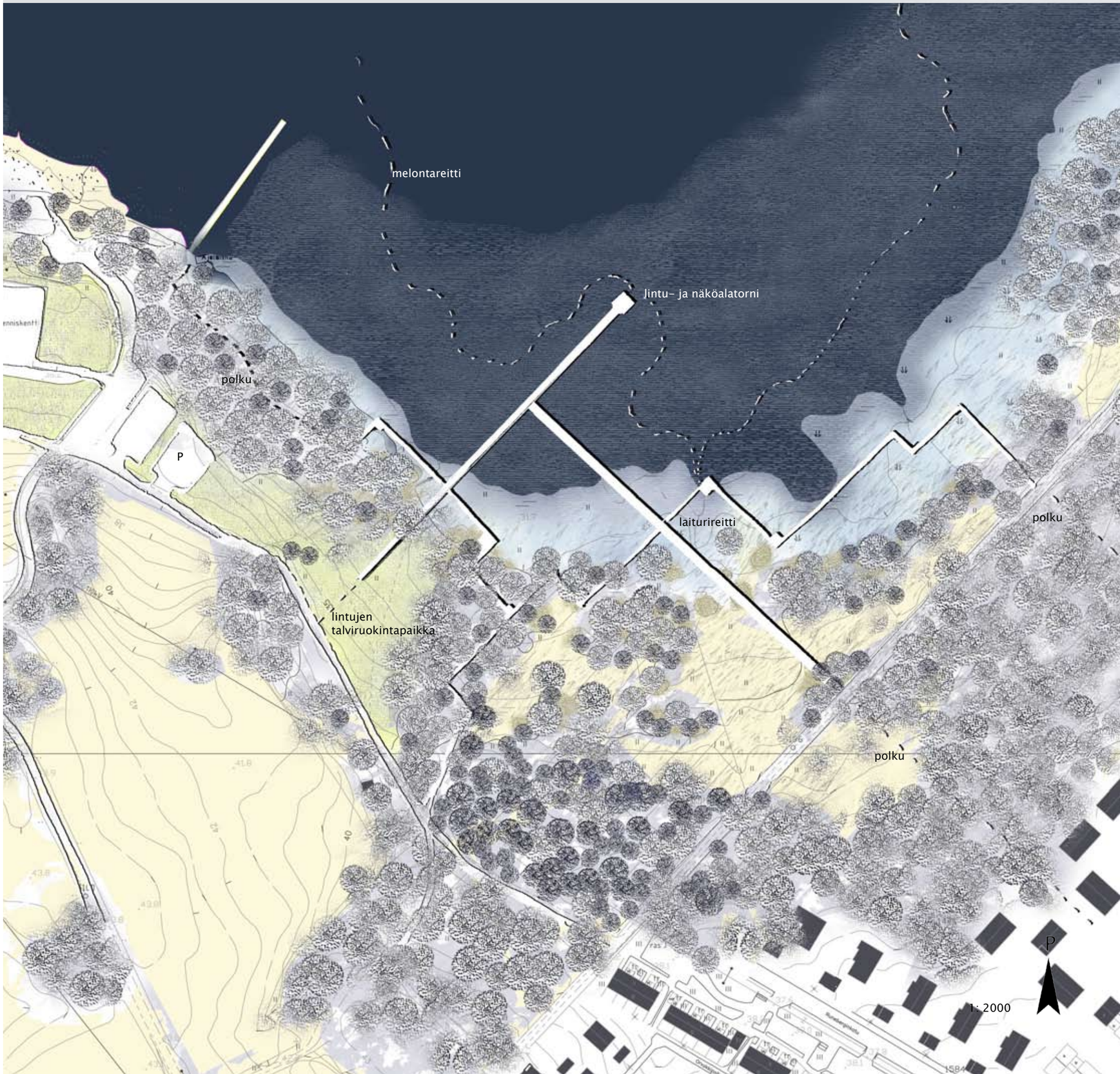
Avoimessa luhtamaisemassa sekä pensaston ja puuston seassa polveileva laiturireitti voitaisiin ohjata mahdollisimman vaihtelevien näkymien lävitse. Jos vain alueen vesitasapaino pidetään kunnossa, maisemanhoitoa ei juuri tarvitsisi tehdä. Mikäli puuston harvennusta haluttaisiin tehdä näkymien avaamiseksi, se tulisi kohdistaa terveisiin puihin jättäen kelot ja nuoret taimet paikoilleen.

Luonnoksen reitistö perustuu kahdelle pääakselille. Toisen, lintujen talviruokintapaikalta lähtevän, akselin päässä on ehdotettu lintu- ja näkötorni ja toisen akselin päässä näkymä Tytyrin kellotornille. Lisäksi kapeampi lisäreitti muodostaisi olemassa olevan kevyenliikenteen reitistön kanssa rengasmaisen virkitysreitin koko puiston läpi.

Yllä: Ilmakuva nykytilanteesta. Lähde: Lohjan kaupunki

Oik. Luonnos Moisionrannan kosteikkopuistosta 1:2000

8. Risti- ja Pappilanselän kulttuuriraitti

Nykyisen paikoitusalueen yhteyteen on ehdotettu lisää paikoitusaluetta. Lisäksi uimarannalta ja alueen itäpuolen asuinalueelta tulisi kehittää yhteydet kosteikkopuistoon.

Kosteikkopuiston alueelle voisi päästä myös meloen tai soutaen vesikasvillisuuden lomaan raivattua reittiä pitkin. Esimerkiksi lintu- ja näkötornille voisi saada pienet kanootit ja veneet sidottua ja nousta korkeuksiin ihailemaan näköalaa.

Alueella tulisi kehittää kosteikkoluonnosta kertovaa teemaopastusta sekä pystyttää puistoon ohjaavat viitoitukset sisääntulopaikkoihin. Kosteikkopuisto maastoutuu hyvin maisemaan.

Laiturirakenne suojaa kosteaa rantametsikköä ja mahdollistaa samalla virkistyskäytön. Lohjalla monin paikoin voitaisiin ottaa kosteammatkin paikat virkistyskäyttöön ilman paikan olosuhteita muuttavaa voimakasta rakentamista.

Kosteikkopuiston pääakselin päässä on ehdotettu lintu- ja näkötorni, jonne myös melojat voivat vedestä käsin rantautua.

Kosteikkopuiston reitti mutkittelee ja maisema vaihtelee avoimesta luhdasta aina puoliavoimeen ja suljettuun luhtaan. Vesikasvillisuuden seassa voisi kulkea myös melontareitti.

9. Lähteet

Kirjalliset lähteet:

Haapala E. ja Rantakokko K.: Lohjanjärven ranta-alueiden Tulvavahinkoselvitys. Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 2/2008. Uudenmaan ympäristökeskus, Helsinki 2008.

Hoving, Victor: Lohjan kalkkitehdas 1897- 1950. Tilgmannin kirjapaino. Helsinki 1952.

Komulainen, Minna: Taajamametsien hoito. Ympäristöministeriö, Metla, Metsäkeskus Tapio.Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 1995.

Lagus, Hugo: Porlan kalanviljelyslaitos 1916-1928. Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsinki 1930.
Lohjan kauppala 1926-55), toim. Keijo Loimu 1960.

Lohjan kauppala 1926-55, toim. Keijo Loimu. Lohja 1960.

Lohjan keskustan kehittämisen visio 2010, keskustan kehittämistoimikunnan raportti, 2003.

Lohjan keskustan rakennusinventointi 2007, Lohjan kaupunkisuunnittelukeskus, Katariina Ockenström, Lohja 2008.

Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo, Lohjan kaupunkisuunnittelukeskus ja Lohjan Museo 2007.

Meriluoto Markku ja Soininen Timo: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt, Metsälehti Kustannus Tapio, Hämeenlinna 1998.

Putkonen, Lauri: Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat teollisuusympäristöt, Ympäristöministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto 4/1988

Soikkeli Outi: Geologisia maasto-opetuskohteita Lohjalla. Joensuun yliopisto. Maantieteen pro gradu- tutkielma, 2007.

Tirkkonen, Elina: Lohjan vihreä selkäranka - Viher- ja virkistysaluejärjestelmä taajamaosayleiskaavaa varten. Maisema-arkkitehtuurin diplomityö, 2007

Kartta- ja kuvalähteet:

Kuvat: Anna Levonmaa. Muut erikseen mainittu kuvatekstissä.

Kartoissa käytetyt lähteet mainittu kuvateksteissä.

Internet lähteet:

Lohjan kaupungin internet sivut:
http://www.lohja.fi/default.asp?sivu=1&alasivu=158&kieli=246, 29.7.2008
http://www.lohja.fi/Kaupunkisuunnittelukeskus/html/ymparistokeskus/ys/luonnons/muistom.htm, 29.7.2008

Uudenmaanliitto: Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt (1993)
http://www.nba.fi/rky1993/maakunta1.htm, 29.7.2008